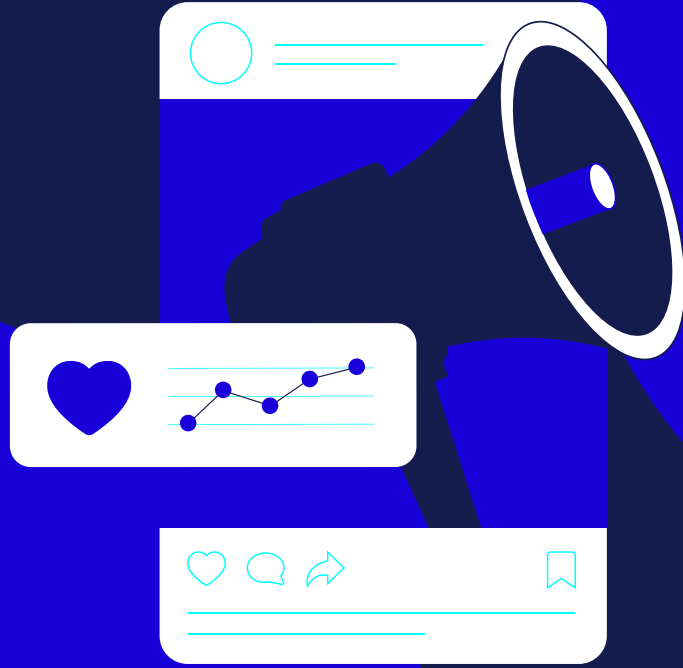
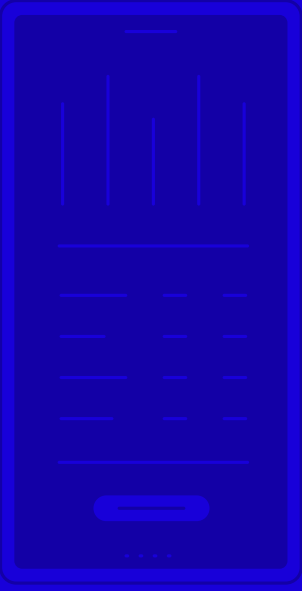
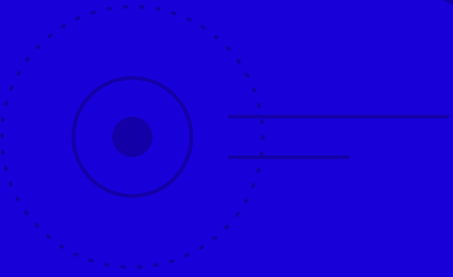
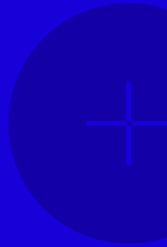
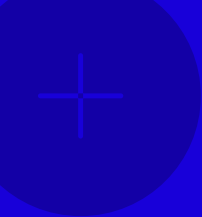
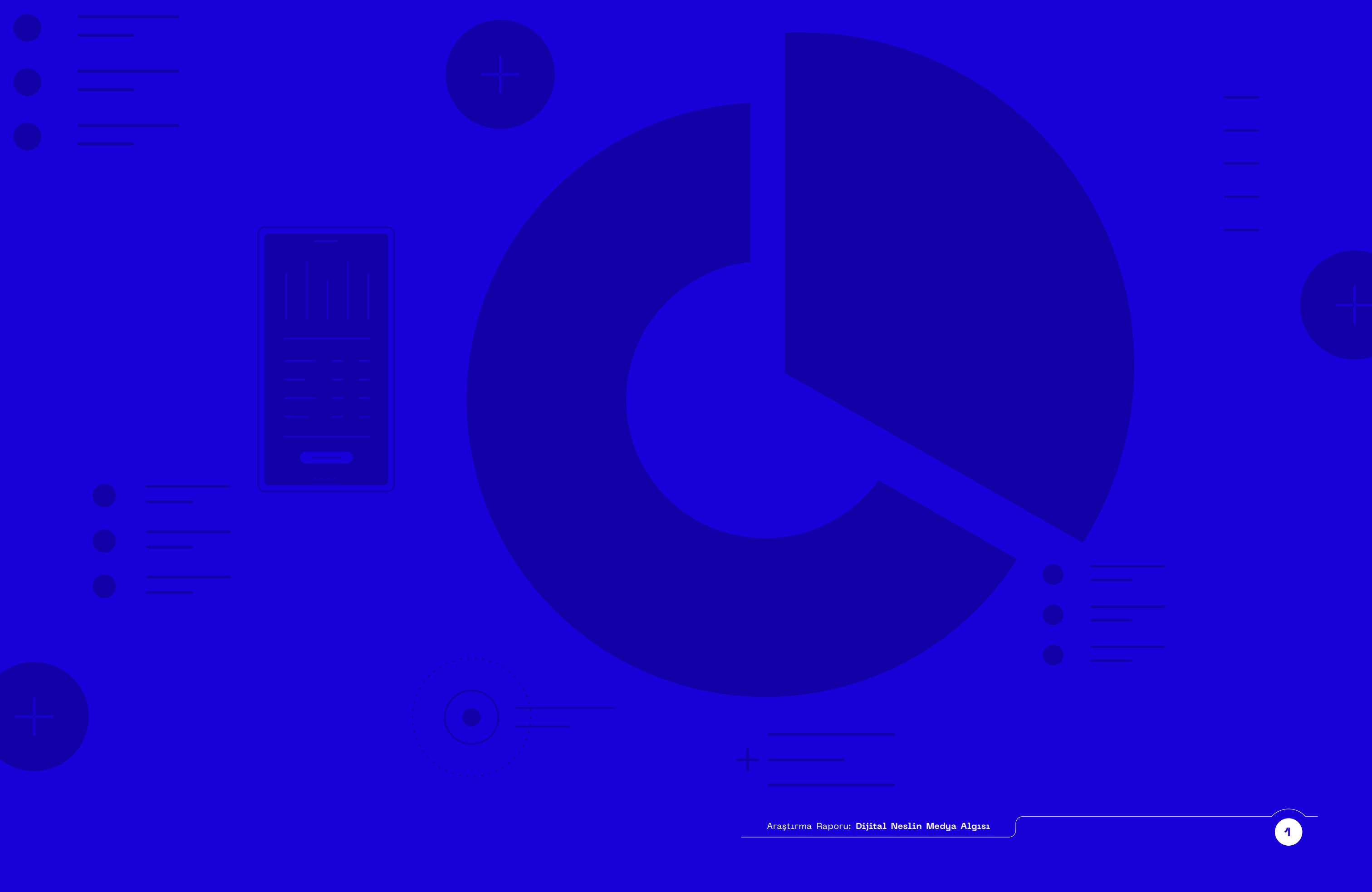

Dijital Neslin Medya Algısı

Gençlik Anketi
Araştırma Raporu

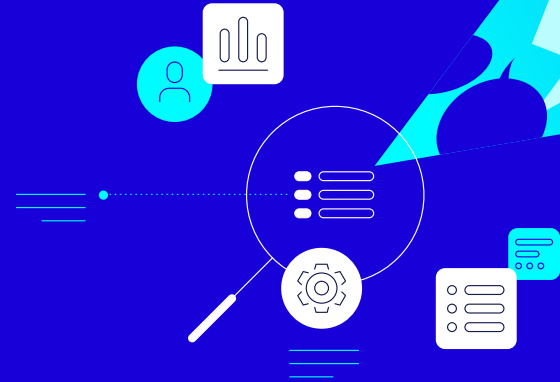
Sayı: 3

Giriş

Bu rapor, gençlerin dijital çağda bilgiye nasıl eriştiğini, bu bilgiyi nasıl değerlendirdiğini ve dezenformasyon karşısında nasıl tepkiler verdiğini inceleyerek; medya okuryazarlığına dair politika geliştirme süreçlerine katkı sunmayı amaçlamaktadır.

Rapora Genel Bakış

Bu çalışma **18-30 yaş aralığında 2015 kişinin katılımıyla** gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların cinsiyeti dengeli bir şekilde dağıtılmış olup çalışmadaki erkek oranı **%52.2'dir**. Bu çalışma için **Şubat 2025'te Türkiye'nin 12 istatistiksel bölgesinden nüfusa oran ile veri toplanmıştır**.

23 Araştırma, genç bireyleri araştırma tasarım sürecinin bir parçası haline getirerek bu demografiyi anlama yaklaşımını modernize etmeyi amaçlamaktadır. Bu amaçla gençlerin fikirlerini, hislerini ve tercihlerini farklı zamanlarda ve çeşitli konularda mercek altına alarak derin bir anlayış sunmaktadır.

Bu bağlamda gerçekleştirilen Dijital Neslin Medya Algısı Raporu, gençlerin medya takip davranışlarındaki ve bilgi doğrulama alışkanlıklarındaki genel eğilim ve tutumları incelemektedir.

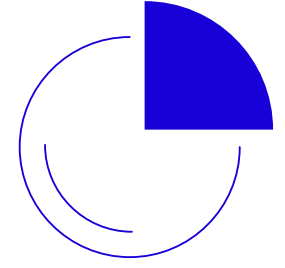
Günümüz dijital çağında, bilgiye erişim hiç olmadığı kadar kolay. Bu kolaylık, yanlış bilgi ve dezenformasyonun hızla yayılması tehlikesini de beraberinde getiriyor. Sosyal medya platformları ve çevrim içi kaynaklar aracılığıyla yayılan yanıltıcı bilgiler, bireylerin ve toplumların doğru kararlar almasını zorlaştırmakta ve toplumsal güveni zedelemektedir.

Bu noktada doğrulama davranışı (fact-checking) önemli bir araç olarak öne çıkmaktadır. Bilgilerin doğruluğunu teyit etmek, hem bireylerin hem de toplumların bilgiye dayalı ve bilinçli hareket etmesini sağlamaktadır.

Araştırmamız, bu konuları derinlemesine incelemek için çok boyutlu bir yaklaşım benimseyerek gençlerin;

- ▶ dezenformasyon ile mücadele yöntemleri
- ▶ sosyal medya ile ilişkiler
- ▶ geleneksel ve modern medya tüketim alışkanlıkları gibi faktörleri değerlendirmiştir.

İçindekiler

Giriş

Rapora Genel Bakış

3

Yönetici Özeti

6

Konu Başlıkları

Medya Kullanımı

9

Medya Görüşleri

10

Çeşitlilik

10

Kutuplaşma

12

Kutuplaşma & Çeşitlilik

13

Geleneksel ve Sosyal Medya Farkı

15

Dezenformasyona Maruz Kalma

16

Dezenformasyonda Medyanın Rolü

16

Dezenformasyona Maruz Kalma Sıklığı

19

Dezenformasyon Algısı ile İlgili Görüşler

22

Dezenformasyona Karşı Yaptırımlar

27

Siyaset Gündemini Takip Etmenin Rolü

28

Cezalandırma Gerekçeleri

30

Dezenformasyona Karşı Doğrulama

33

Karşılaşılan Bilgiyi Doğrulama

33

Doğrulama Davranışında Bağlamsal Faktörler

35

Paylaşımları Doğrulama

37

Paylaşımları Doğrulamada Bireysel ve Toplumsal Değerlendirmeler

38

Bilgiyi Doğrulama Yöntemleri

40

Dezenformasyonun Parçası Olma

43

Bireysel Dezenformasyon Davranışları

43

Dezenformasyona Karşı Bireysel Tepkiler

45

Deneş

Haber Kaynaklarına Güven

47

Sonuç ve Öneriler

Gençler İçin

54

Politika Yapıcılar İçin

55

Haber Üreten ve Yayan Kurumlar İçin

56

Eğitim Kurumları ve STK'lar İçin

57

Yönetici Özeti

Televizyonun gençler üzerindeki etkisi azalırken sosyal çevreden gelen bilgi, haber kanallarına tercih ediliyor. Bu da sosyal medyanın haber akışındaki rolünü arttırıyor ve geleneksel medyanın etkisinin azaldığını ortaya koyuyor.

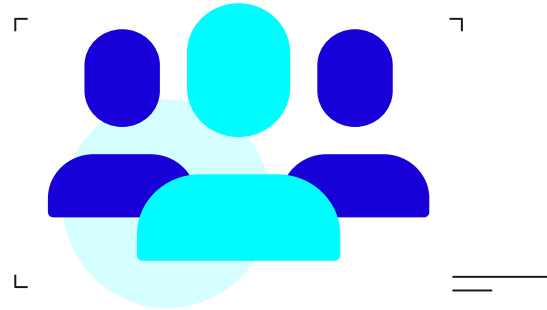
Gençlerin çoğu sosyal medyada farklı görüşlerle karşılaştığını söylese de, bu platformların kutuplaştırıcı etkilerini daha çok hissediyorlar. Çeşitlilik her zaman birleştirici olmuyor; tam tersine, farklı görüşler çatışma yaratabiliyor.

Medyanın özgür olduğuna inanan gençler olsa da kamu kurumlarına ve yerli haberlere güven konusunda daha temkinliler. Gençlerin, kendilerinin ve toplumun sıklıkla dezenformasyona maruz kaldığını düşünme sebepleri arasında bu inanç yapısı etkili olabilir.

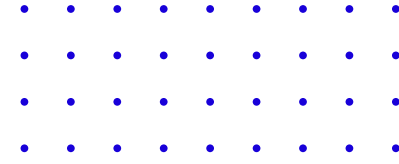
Gençlerin sosyal medyada geçirdiği süre oldukça yüksek, bu bilinen bir gerçek. Sosyal medya kullanımının amacı çoğunlukla eğlence olmakla birlikte haber ve bilgi edinme de ikinci sırada yer almakta. Bu durum, sosyal medyada yayılan bilgilerin doğruluğunun sorgulanması gerektiğini gösteriyor.

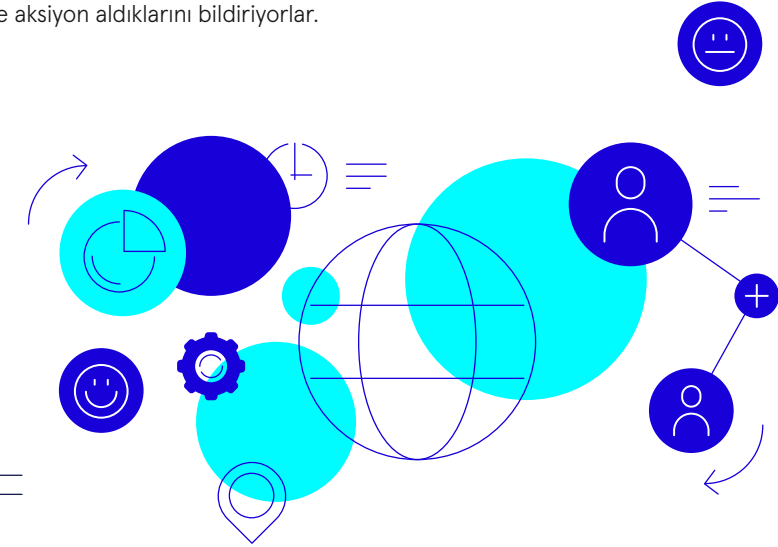
Gençlerin yarısı kendilerinin, büyük çoğunluğu ise toplumun sıklıkla dezenformasyona uğradığını düşünüyor. Ancak bu bilgilerin kaynağını doğrulama konusunda kendilerinin topluma göre daha dikkatli davrandığını belirtiyorlar.

Gençlerin büyük çoğunluğu, devletin dezenformasyonu cezalandırma yetkisine sahip olmasını destekliyor. Ancak bu yetki özellikle sosyal medya platformları ve haber kuruluşlarına yönelik olduğunda; söz konusunun vatandaş/birey olduğu durumlara göre, daha fazla kabul görüyor. Devletin dezenformasyon yayanları cezalandırmasının toplumun savunmasız kesimlerini koruduğunu düşünen gençler, bu yetkiyi daha yüksek oranda destekliyor.

Gençlerin çoğu, karşılaştıkları dezenformasyonu düzeltme konusunda aktif bir tutum sergiliyor. Gençler, sosyal çevrelerinden veya medya kuruluşlarından gelen yanlış bilgileri fark ettiklerinde aksiyon aldıklarını bildiriyorlar.

Araştırma kapsamında yapılan deneysel analizde; aynı içeriğin farklı kaynaklarla (TV, sosyal medya, akademisyen, teyit platformu) sunulmasına rağmen; bilgiyi doğru bulma oranları arasında anlamlı fark gözlemlenmemiştir. Ancak ilginç bir şekilde, bu durum siyasi gündemi takip etme düzeyine göre değişiklik gösteriyor.

Gençler, bilgi doğrulama sürecinde; kaynağa duyulan güvenin, bilginin sunuluş biçiminin ve konu başlığının etkili olduğunu belirtiyor. Ancak doğrulama platformları, gençlerin bir bilgiyi kontrol etmek için en az tercih ettiği yöntem olmuştur. Bu durum, teyit platformlarına yönelik güvensizlikten çok; bu platformların yeterince bilinir olmaması ya da işlevselliklerine dair sorunlar yaşanmasıyla ilişkilidir.

Soruların genelinde, siyasi gündemi takip etme sıklığının verilen yanıtlara etkisi olduğu görülmektedir. Örneğin, gündemi düzenli olarak takip ettiğini belirten gençlerde; hem dezenformasyona maruz kaldığını düşünme oranı hem de karşılaşılan ya da paylaşılacak bilgileri doğrulama davranışı daha yüksektir. Siyasi gündemi takip etmenin, gençlerde bir farkındalık ve bilinç düzeyi yarattığı sonucuna varılabilir.

Detaylı raporun ilginizi çekeceğinden eminiz, keyifli okumalar!

Bölüm 1

Konu Başlıkları

Medya Kullanımı

Araştırma kapsamında incelenecek tüm verilerin daha iyi anlaşılması için araştırmaya katılan kişilerin medya kullanımına dair genel sorular sorulmuştur.

Katılımcıların %37'si sosyal medyada **üç saatten fazla** zaman geçirdiğini ve sosyal medyayı en çok "**eğlence**" ardından da "**haber ve bilgi edinme**" amacıyla kullandığını belirtmiştir. Bu gözlem, **sosyal medyanın haberleşme aracı olarak ne denli yaygın kullanıldığını ortaya koymakta ve bu çalışmanın önemini vurgulamaktadır.**

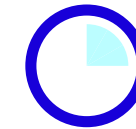
Genç nüfus sosyal medyada ne kadar vakit harcıyor ve sosyal medyayı ne amaçla kullanıyor?

Sosyal Medyada Harcanan Süre

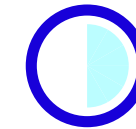
Günde
1 saatten az

%
15,7

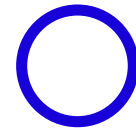
Günde
1-3 saat

%
44,7

Günde
3 saatten fazla

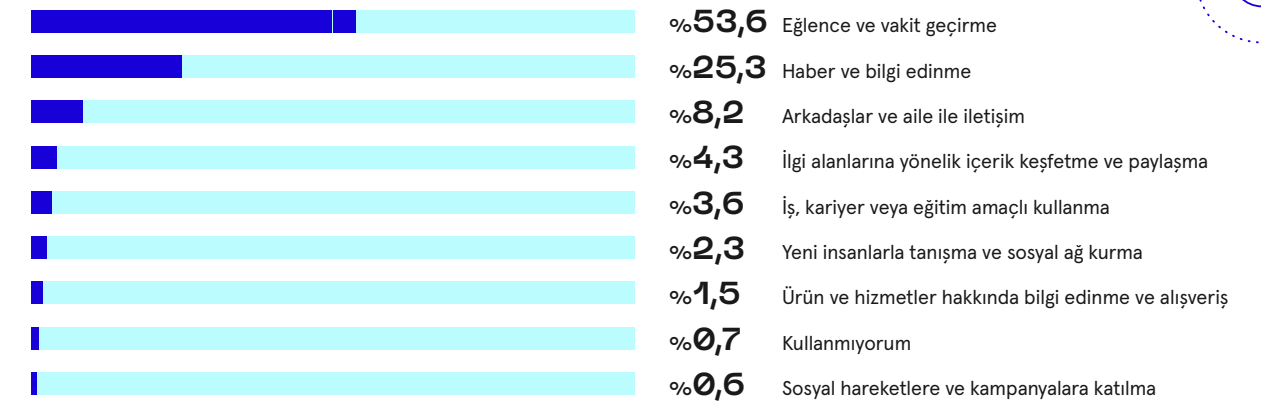
%
36,5

Sosyal medya kullanmıyorum/
hiç zaman geçirmiyorum

%
3,1

Sosyal Medya Kullanım Amaçları

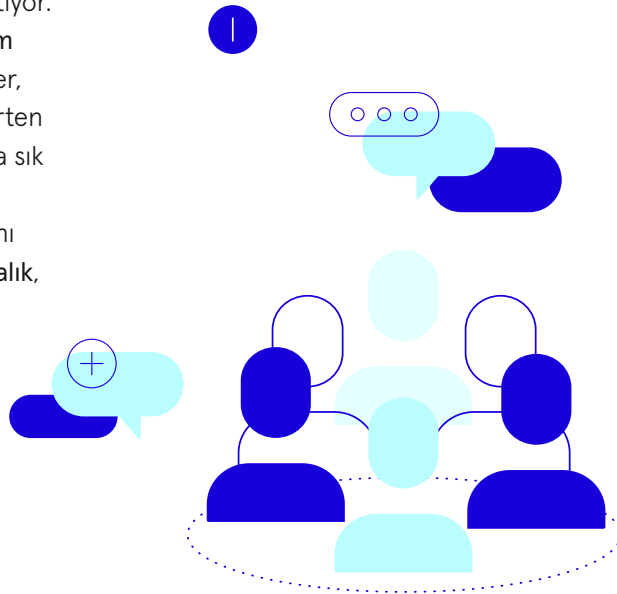
Medya Görüşleri

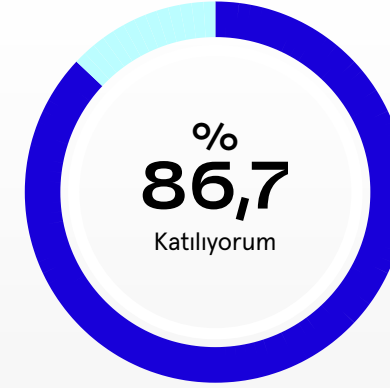
Gençlerin medya ile ilişkisini ve medyanın toplumsal algılar üzerindeki rolünü anlamak amacıyla çeşitli sorular sorulmuştur. Özellikle, **sosyal medyanın** gençlerin **gündelik yaşamına, düşünce dünyasına ve sosyal ilişkilerine** etkisini analiz edebilmek için sosyal medyanın **birleştirici ve kutuplaştırıcı** boyutları sorgulanmıştır.

Çeşitlilik

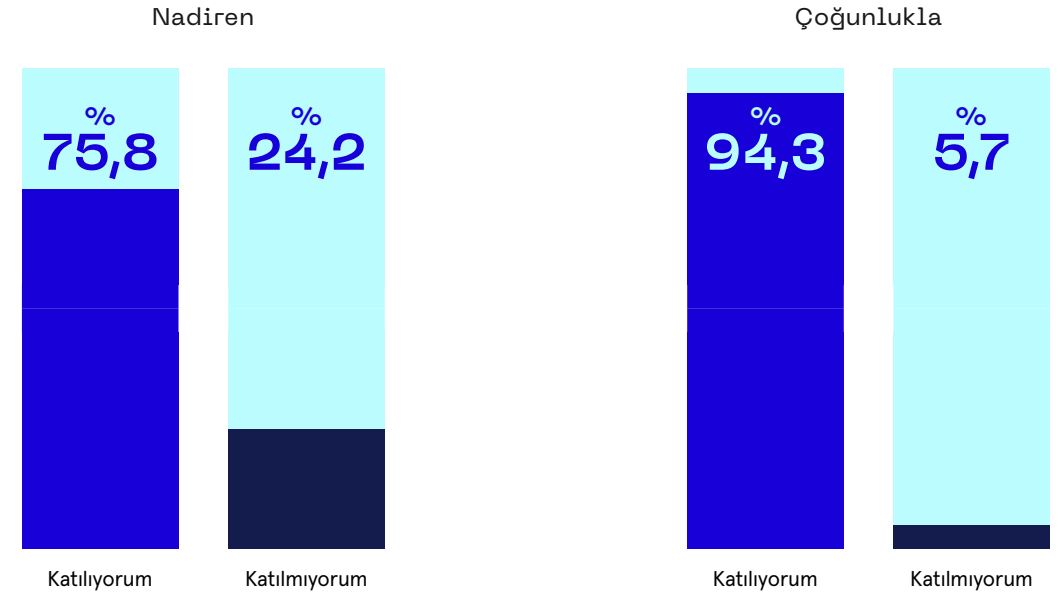
Gençlerin büyük bölümü sosyal medyada farklı görüşlere sahip insanlarla karşılaştıklarını belirtiyor. Bu, sosyal medyanın çeşitliliğe açık bir platform olarak önemini vurgulamaktadır. Detaylı analizler, siyasi gündemi düzenli olarak takip ettiğini belirten gençlerin sosyal medyada farklı görüşlerle daha sık karşılaştığını ifade ettiğini ortaya koymaktadır. Bu da katılımcıların yankı odasında olmadıklarını düşündüğünü gösteriyor. **Siyasal ilgi ve farkındalık**, sosyal medya kullanım alışkanlıklarını ve etkileşimlerini şekillendiren **temel faktörler** olarak öne çıkıyor.

Sosyal medyada farklı görüşlere sahip insanlarla karşılaşıyorum

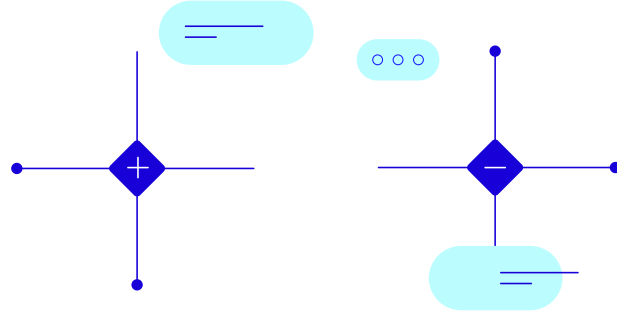

Siyasi Gündemi Takip Etme Sıklığına Göre

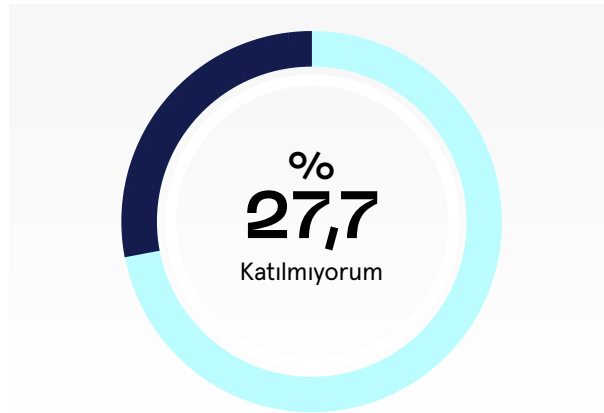
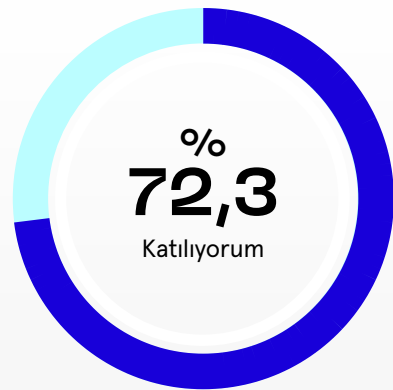

Gençler arasında, sosyal medyanın insanları kutuplaştırdığı görüşü oldukça yaygındır. Bu durum, sosyal medyadaki içeriklerin ve tartışmaların toplumsal bölünmeleri derinleştirebileceğine dair bir algının gençler arasında yerleşmiş olduğunu göstermektedir. Yukarıda bahsedilen çeşitliliğe açıklıkla birlikte ele alındığında, sosyal medyada farklı görüşlerle karşılaşmak, yakınlaşma yerine kutuplaşmaya yol açıyor gibi görünmektedir. Bulgular daha ayrıntılı incelendiğinde ise bu görüşün, özellikle siyasi gündemi düzenli olarak takip eden gençler arasında daha güçlü şekilde dile getirildiği görülmektedir.

Sosyal medyanın insanları kutuplaştırdığını düşünüyorum.

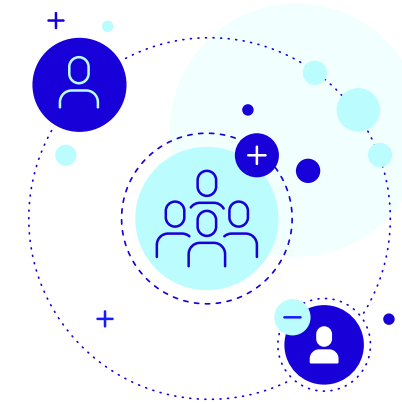

Siyasi Gündemi Takip Etme Sıklığına Göre

Nadiren

Çoğunlukla

Bu iki eğilim birlikte değerlendirildiğinde dikkat çeken bir çelişki ortaya çıkmaktadır: Sosyal medyada farklı görüşlere sahip insanlarla karşılaştığını belirten gençler arasında, sosyal medyanın kutuplaştırıcı etkisi olduğunu düşünenlerin oranı daha yüksektir. Bu durum, farklı görüşlere maruz kalmanın her zaman birleştirici değil, aksine ayrıştırıcı etkiler yaratabileceğini göstermektedir.

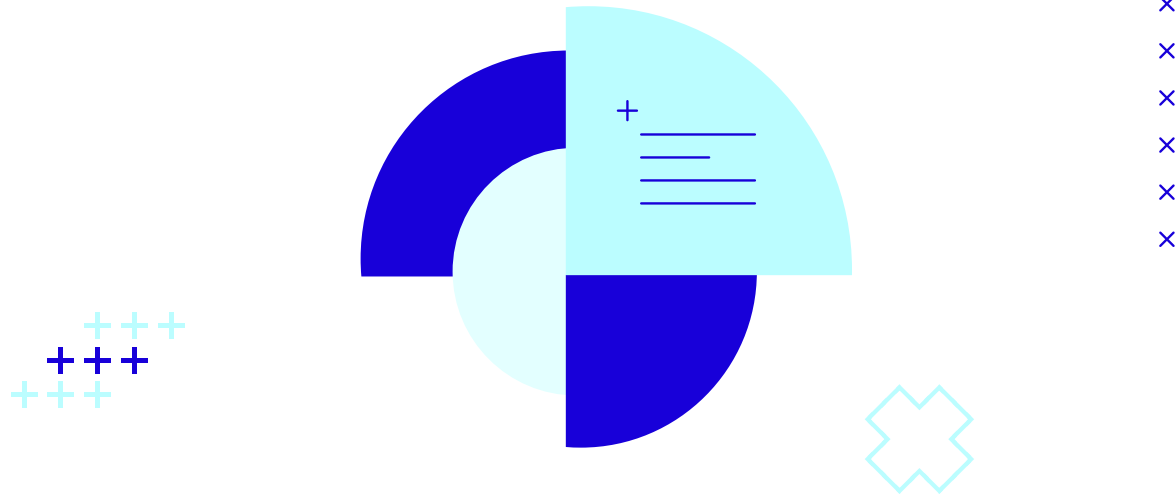
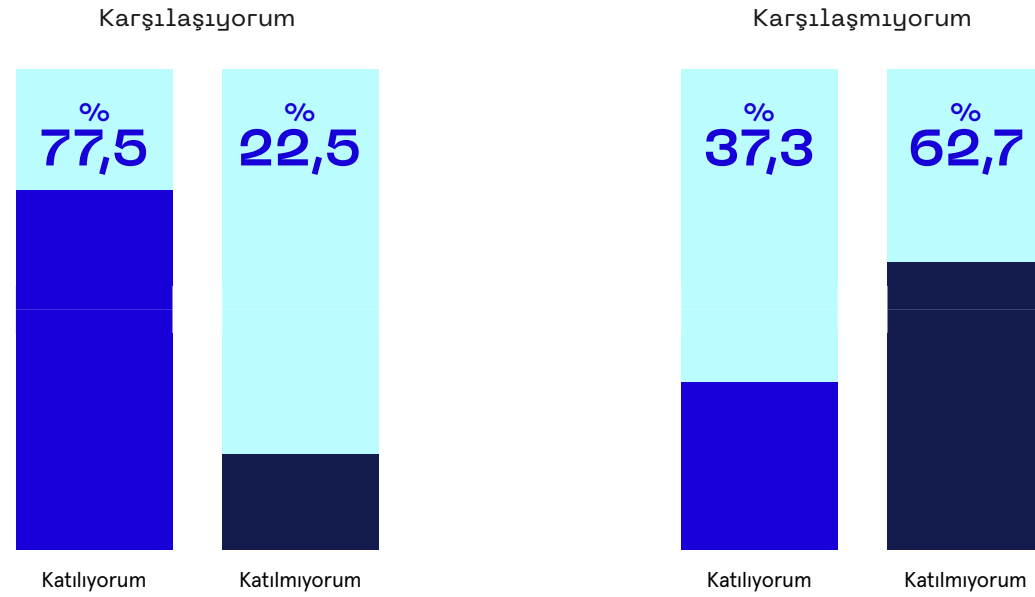
Özellikle siyasi gündemi takip eden gençlerde bu iki eğilimin bir arada görülmesi, bu kişilerin sosyal medyada çatışmalı içeriklerle veya kendi görüşlerine zıt fikirlerle daha sık karşılaştıklarını düşündürebilir. Bu da, sosyal medya platformlarının algoritmalarının ve kullanıcı davranışlarının çeşitlilikle birlikte kutuplaşmayı da besleyebileceğini yönündeki tartışmaları desteklemektedir.

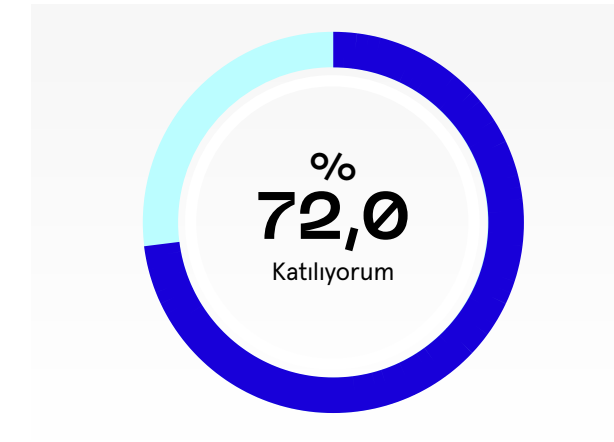
Sosyal medyanın insanları kutuplaştırdığını düşünüyorum.

Çeşitlilikle Karşılaşma

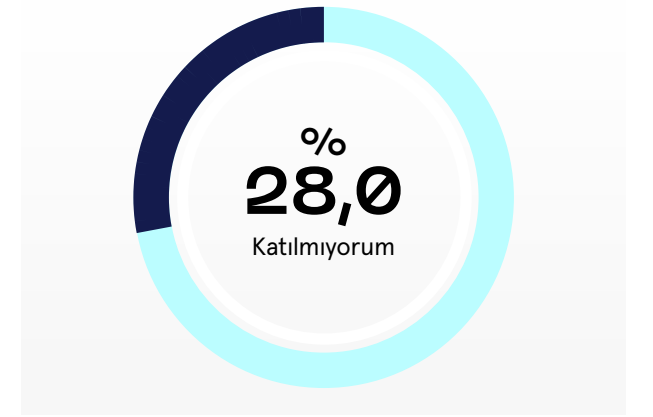

Geleneksel ve Sosyal Medya Farkı

Televizyondaki haber kanallarının eski gücünü kaybettiğini düşünüyorum.

Haberlere ulaşma alışkanlıkları incelendiğinde gençlerin çoğu, televizyon kanallarının eski gücünü kaybettiğini düşünüyor. Bu görüş, özellikle **siyasi gündemi düzenli olarak takip eden** gençlerde daha yaygın. Bu durum, bilgiye ulaşma yöntemleri değişirken sosyal medya ve dijital platformların giderek geleneksel medyanın yerini aldığını gösteriyor.

Siyasi Gündemi Takip Etme Sıklığına Göre

Nadiren

Çoğunlukla

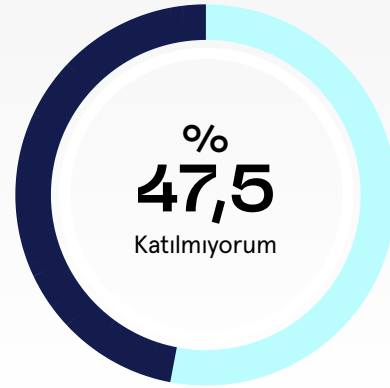
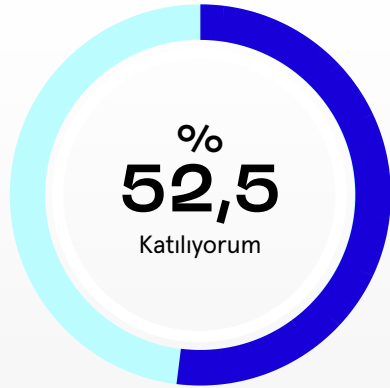
Dezenformasyona Maruz Kalma

Dezenformasyonda Medyanın Rolü

Gençlerin farklı platformlardan aldıkları haberlere duydukları güveni değerlendirmek için televizyon ve sosyal medyada yalan haberlerin ne sıklıkla yayıldığını düşündükleri sorulmuştur. Bulgular, gençlerin önemli bir kısmının hem televizyon hem de sosyal medya platformlarında dezenformasyonla sıklıkla karşılaştığını düşündüğünü ortaya koymaktadır.

Bununla birlikte, sosyal medyada yalan haberin sıklıkla yayıldığını düşünenlerin oranı, televizyona kıyasla çok daha yüksektir. Gençler, dezenformasyon açısından sosyal medyayı televizyona göre daha riskli bulmaktadır. Televizyonun eski etkisini kaybettiğini düşünenler arasında, her iki platforma yönelik dezenformasyon algısı artsa da, sosyal medyada her zaman daha fazla dezenformasyon olduğu yönündeki kanaat dikkat çekicidir.

Televizyonlarda yalan haber yayılır.

Televizyonlarda yalan haber yayılır.

Televizyon eski gücünü kaybetti.

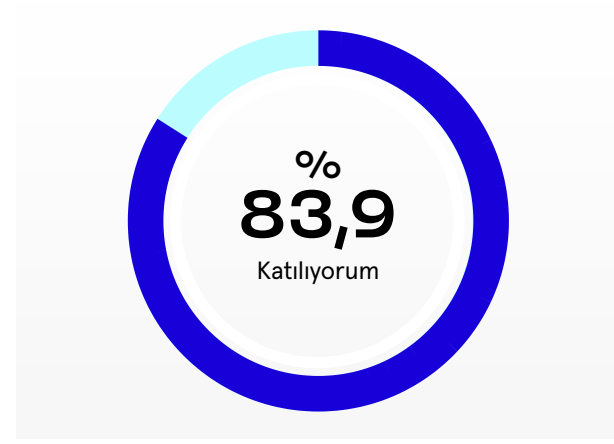
Nadiren

Çoğunlukla

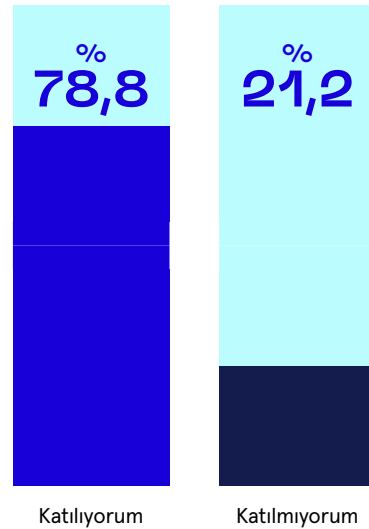
Sosyal Medyada yalan haber yayılır.

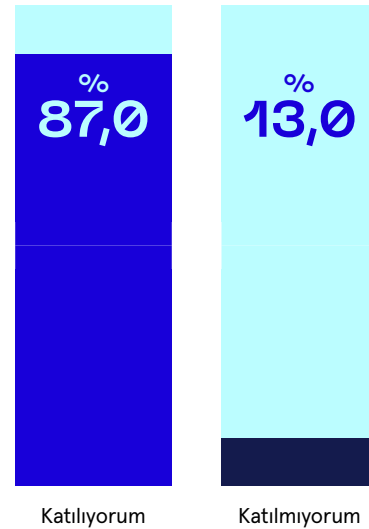
Sosyal Medyada yalan haber yayılır.

Televizyon eski gücünü kaybetti.

Nadiren

Çoğunlukla

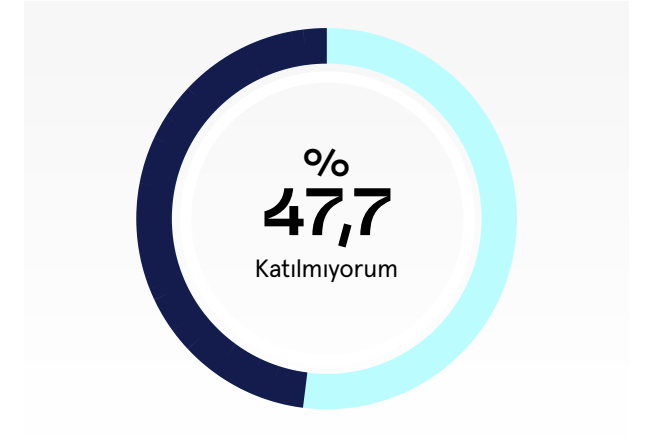
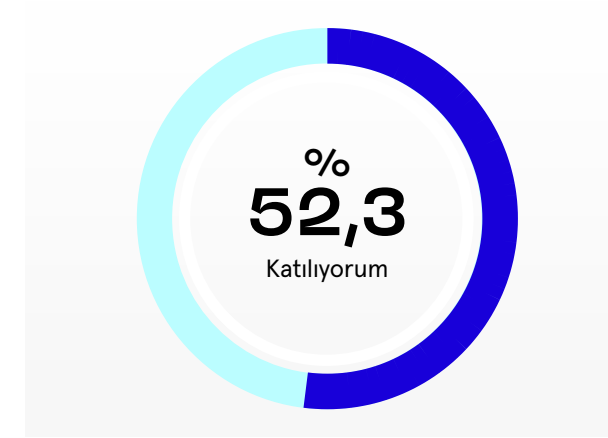

Dezenformasyona Maruz Kalma Sıklığı

Dezenformasyona maruz kalma konusundaki düşünceler daha ayrıntılı incelenmiştir. "Çoğunlukla" dezenformasyona maruz kaldığını düşünen gençlerin oranı "nadiren" maruz kaldığını düşünenlerden az bir farkla da olsa daha yüksek.

Dezenformasyona 'Bireysel' Olarak Maruz Kalma Sıklığı

Dezenformasyona 'Bireysel' Olarak Maruz Kalma Sıklığı

Siyasi Gündemi Takip Etme Sıklığına Göre

Nadiren

Çoğunlukla

Siyasi gündemi takip etmenin bu iki grup arasında belirgin bir fark yarattığı görülmektedir. Siyasi gündemi daha az takip eden gençler arasında, dezenformasyona nadiren maruz kaldığını düşünenler çoğunlukta; siyasi gündemi düzenli takip edenler arasında tam tersi bir durum söz konusudur. Özetle, gençler siyasi gündemi ne kadar sık takip ediyorsa o kadar fazla dezenformasyona maruz kaldığını düşünüyor.

Dezenformasyona 'Toplumsal' Olarak Maruz Kalma Sıklığı

Dezenformasyona 'Toplumsal' Olarak Maruz Kalma Sıklığı

Siyasi Gündemi Takip Etme Sıklığına Göre

Nadiren

Çoğunlukla

Dezenformasyona maruz kalma sıklıklarında bireysel değerlendirme ile toplumsal değerlendirme arasındaki fark göze çarpıyor. Kişiler kendilerinin daha az toplumun ise daha yüksek oranda dezenformasyona maruz kaldığını düşünüyor. Siyasi gündemi düzenli takip eden gençlerde, toplumun dezenformasyona daha sık uğradığı düşüncesi artıyor.

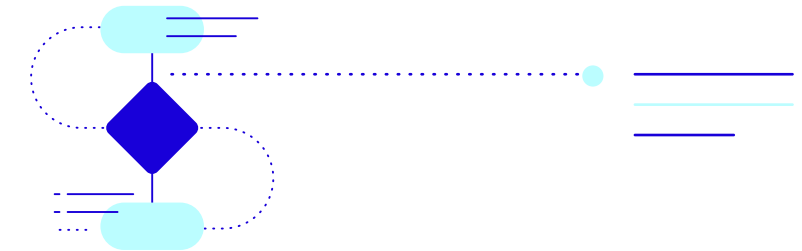
Dezenformasyona bireysel ve toplumsal maruz kalma hakkındaki görüşler bir arada değerlendirildiğinde ise iki soruda tutarlı cevaplar verildiği görülüyor. Yani, bireysel olarak dezenformasyona sıklıkla maruz kaldığını düşünen kişiler, toplumu da benzer şekilde değerlendiriyor.

Dezenformasyona 'Toplumsal' Olarak Maruz Kalma Sıklığı

Dezenformasyona Nadiren 'Bireysel' Olarak Maruz Kalma Sıklığına Göre

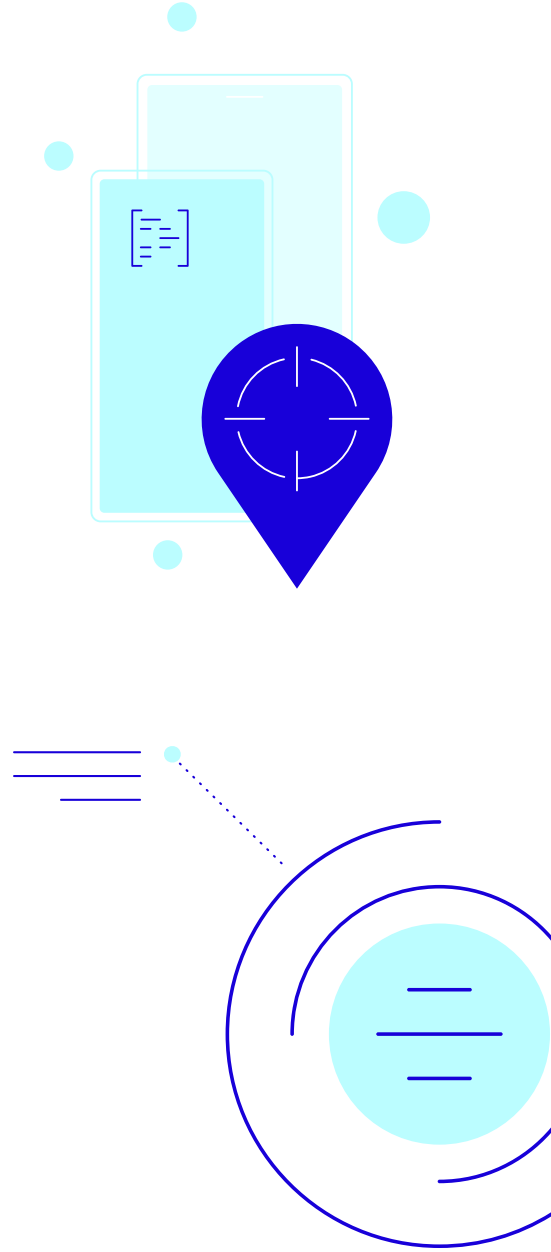
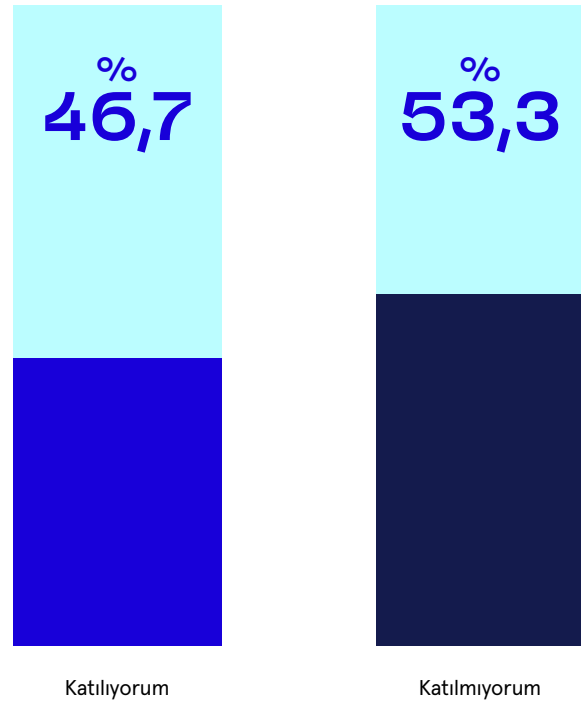
Dezenformasyona Çoğunlukla 'Bireysel' Olarak Maruz Kalma Sıklığına Göre

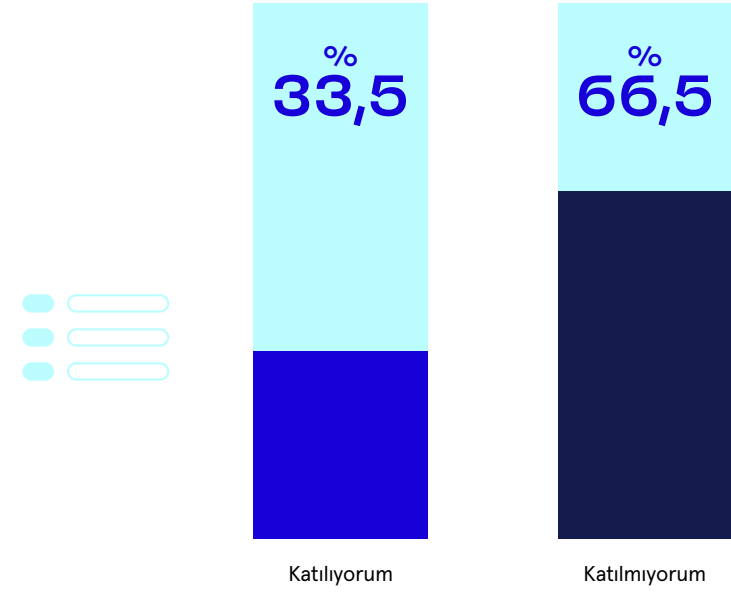

Bir önceki sayfada bahsedilen, gençlerin dezenformasyonu sık karşılaşılan bir sorun olarak ele aldığını gösteriyor. Haber kaynaklarına duyulan bu güvensizliğe etki edebilecek birçok faktör olabilir. Bu ilişkileri daha iyi anlamak amacıyla araştırma kapsamında özel-devlet kurumu olma, yerli-yabancı fonlanma ve medyanın özgürlüğü gibi faktörler incelendi.

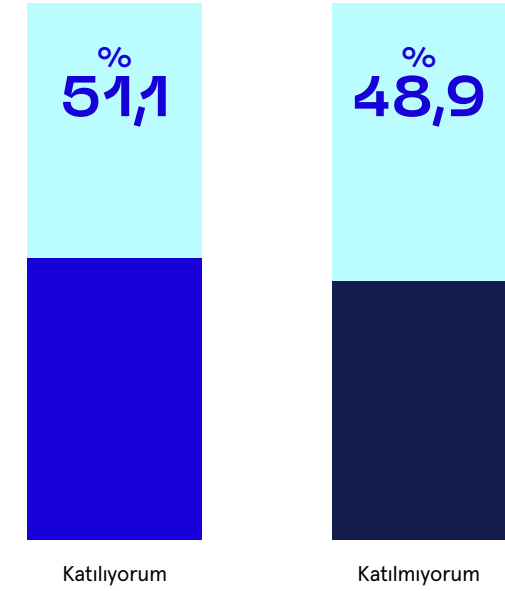
Yerli haber kaynaklarını, uluslararası haber kaynaklarından daha güvenilir buluyorum.

Türkiye'de medyanın özgür olduğuna inanıyorum.

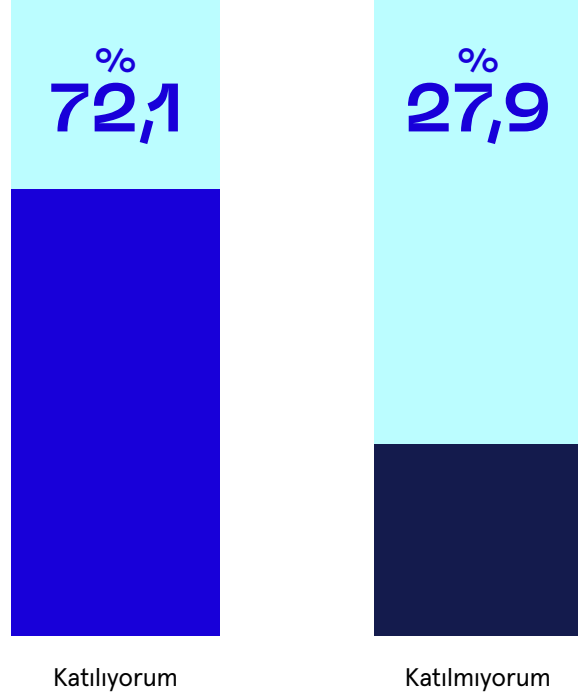

Kamu medya kuruluşları (TRT gibi), özel medya kuruluşlarından daha güvenilirdir.

Türkiye'deki bazı haber kaynakları veya gazetecilerin yabancılar tarafından fonlanmasına karşıyım.

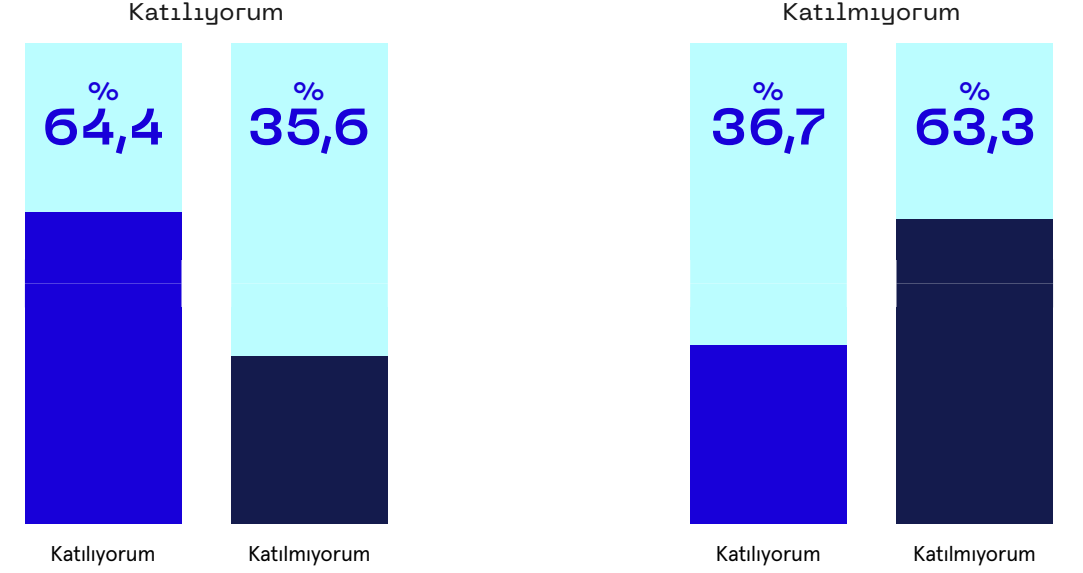
Cevaplar, yerli haber kaynaklarına güvenin yabancı kaynaklardan düşük olmasının ve ülkemizdeki medyanın özgür olduğuna inancın düşük olmasının dezenformasyon konusundaki olumsuz düşüncelere etki edebileceğini gösteriyor. Diğer yandan kamu ve özel kuruluşlara güven arasında büyük bir fark çıkmıyor. Tutumlardaki en açık trend ise yabancı fonlara karşı olmak ile kendini gösteriyor.

Özetle; gençler yabancı kaynakları daha güvenilir bulurken, yerli kaynaklara olan güven daha düşüktür. Fonlama konusuna ise gençler temkinli yaklaşmaktadır. Gençlerin bu konudaki düşüncelerini daha iyi anlayabilmek için, söz konusu görüşler arasındaki ilişkileri inceleyelim.

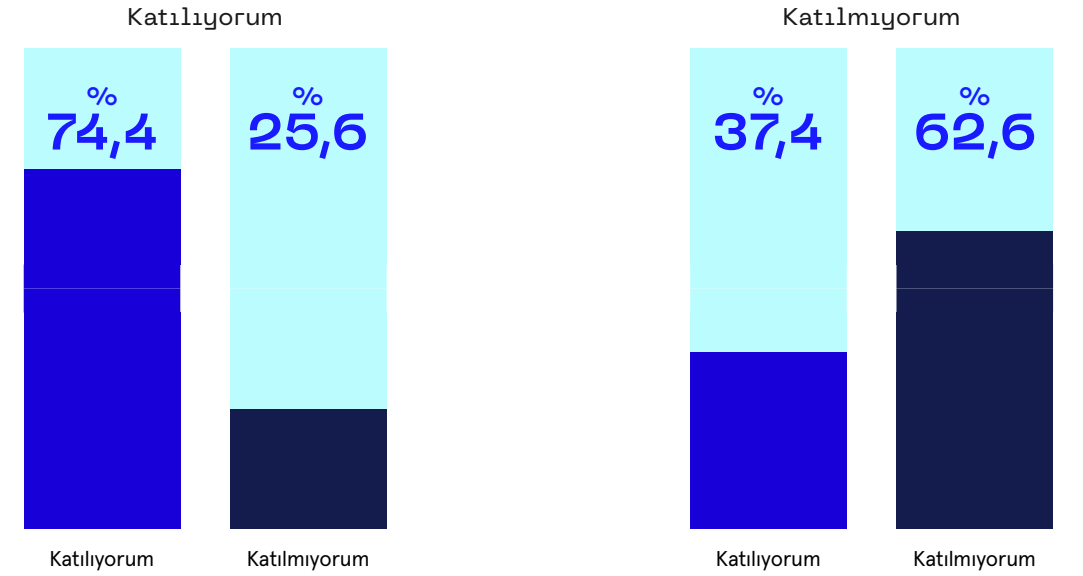
Yerli haber kaynaklarını, uluslararası haber kaynaklarından daha güvenilir buluyorum.

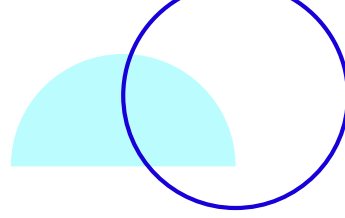
Türkiye'de medyanın özgür olduğuna inanıyorum.

Kamu medya kuruluşları (TRT gibi), özel medya kuruluşlarından daha güvenilirdir.

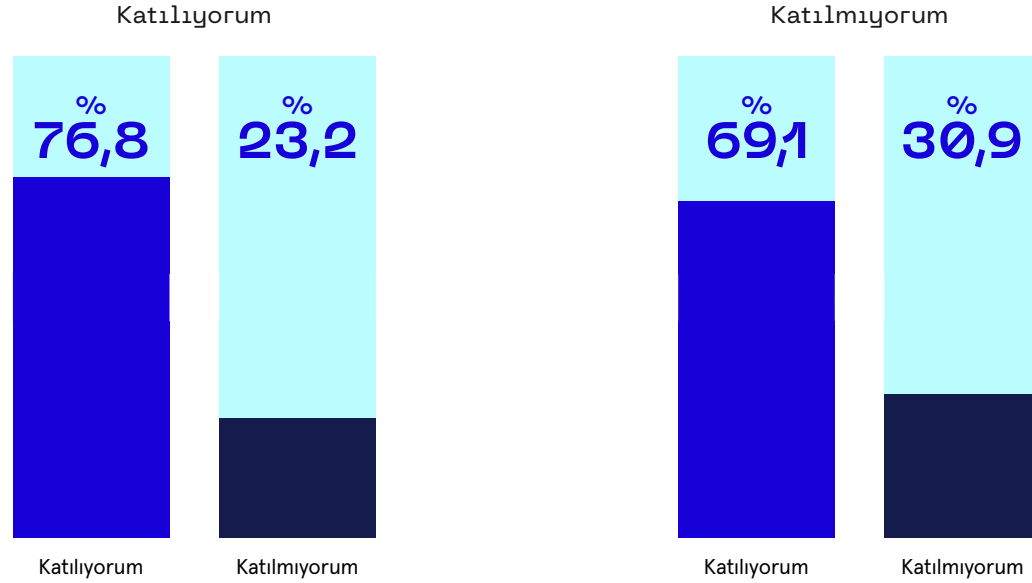
Türkiye'de medyanın özgür olduğuna inanıyorum.

Türkiye'deki bazı haber kaynakları veya gazetecilerin yabancılar tarafından fonlanmasına karşıyım.

Türkiye'de medyanın özgür olduğuna inanıyorum.

Türkiye'de medyanın özgür olduğunu düşünen kişiler (düşünmeyenlere göre), yerli haber kaynakları yabancı kaynaklardan ve kamu medya kuruluşlarını özel medya kuruluşlarından daha güvenilir buluyor. Aynı zamanda bu kişilerde, Türkiye'deki bazı haber kaynaklarının veya gazetecilerin yabancılar tarafından fonlanmasına karşı durma eğilimi yüksek.

Bu sonuçlar, yerel medyanın özgür ve güvenilir olduğuna dair inançların tutarlı olduğunu gösteriyor. Bu tutarlılık, medyanın özgür olduğunu

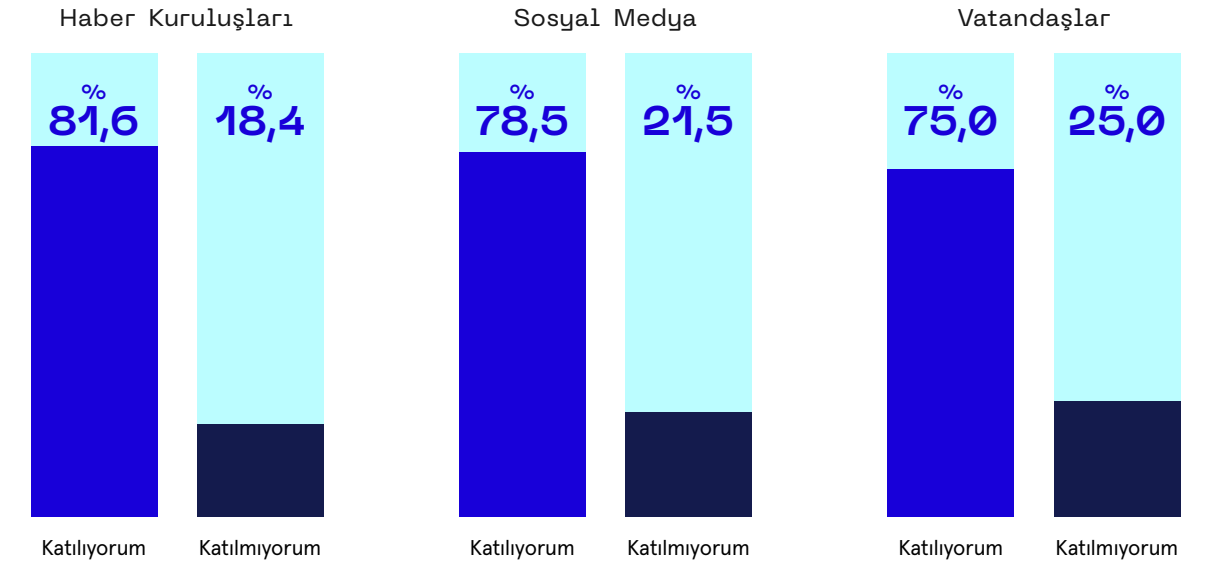
düşünmeyenlerin yerli kaynaklara ve kamu kuruluşlarına daha az güven duyması olarak kendini gösterirken tüm kesimlerde yabancı fonlamaya karşı olumsuz bakış açısının yüksek olması dikkat çekiyor.

Bu gözlemler birlikte ele alındığında, gençlerin bir kısmının medyanın özgür olduğuna, kamu kuruluşlarına ve yerli haber kaynaklarına güveninin düşük olduğu görülmektedir. Sıklıkla dezenformasyona maruz kalındığını düşünme sebepleri arasında bu düşünce yapısı etkili olabilir.

Dezenformasyona Karşı Yaptırımlar

Gençler arasında dezenformasyona karşı olumsuz bir bakış açısı olmakla beraber kişilerin bu durumlara karşılık nasıl bir beklenti içinde oldukları da önemli bir tartışma konusu. Peki, yaptırım düzeyinde gençlerin devletten beklentisi ne?

Devletin yalan haberle mücadelede cezalandırma yetkisi

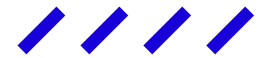

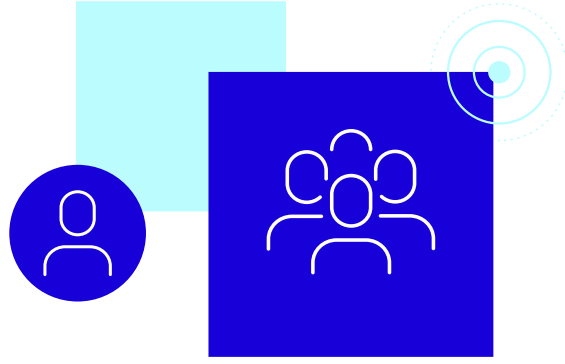
Bu sonuçlara göre, gençlerin büyük çoğunluğu dezenformasyon karşısında devletin bir cezalandırma yetkisi olması gerektiğini düşünüyor.

Bu ifadeye katılım oranı elbette ki bağlamdan etkileniyor. Bu ifadeye katılanların oranı, söz konusu sıradan vatandaş olduğunda en düşük, sosyal medya platformları için orta düzeyde, haber kuruluşları için ise en yüksek.

Kurumsal yapılara karşı ceza yetkisi, bireylere karşı yetkiden daha yüksek oranda desteklenmekte.

Genel olarak devlet eliyle cezai yaptırımın desteklenmesi, bu konunun gençler açısından ciddiye alındığını gösteriyor. Yani gençler bireyin hata yapma lüksü olduğunu düşünürken, bu anlayış kurumlara daha az gösterilmeli diyorlar.

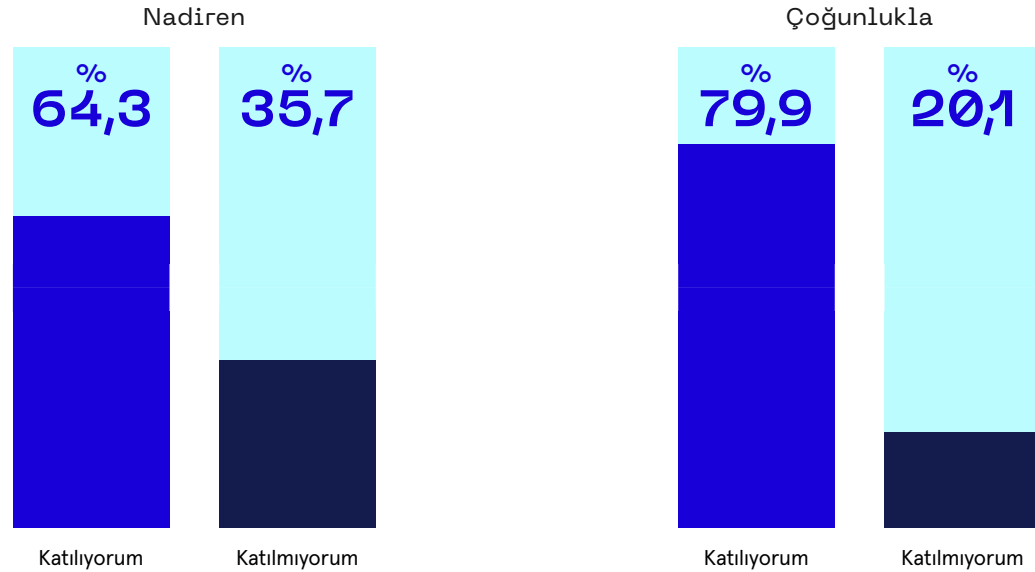

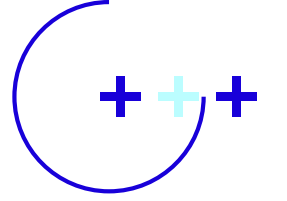
Bir önceki sayfada bahsedilen gözlemlere ek olarak: siyaseti daha sık takip eden bireylerde, bağlam fark etmeksizin, devletin cezalandırma yetkisi olması gerektiğini düşünme oranı daha fazla. Bu durum, siyasi gündemi takip eden kişilerin doğru bilgiye ulaşma konusundaki hassasiyetleri ile açıklanabilir.

Devletin ilgili kurumunun yalan haber yayıyan vatandaşları cezalandırma yetkisi olmalı.

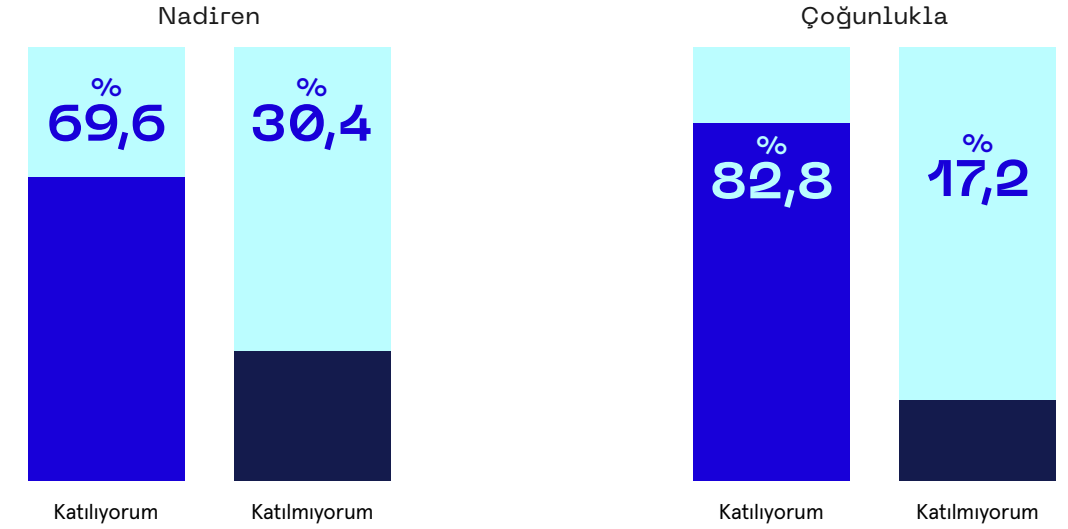
Siyasi Gündemi Takip Etme Sıklığına Göre

Devletin ilgili kurumunun yalan haber yayılan sosyal medya platformlarını cezalandırma yetkisi olmalı.

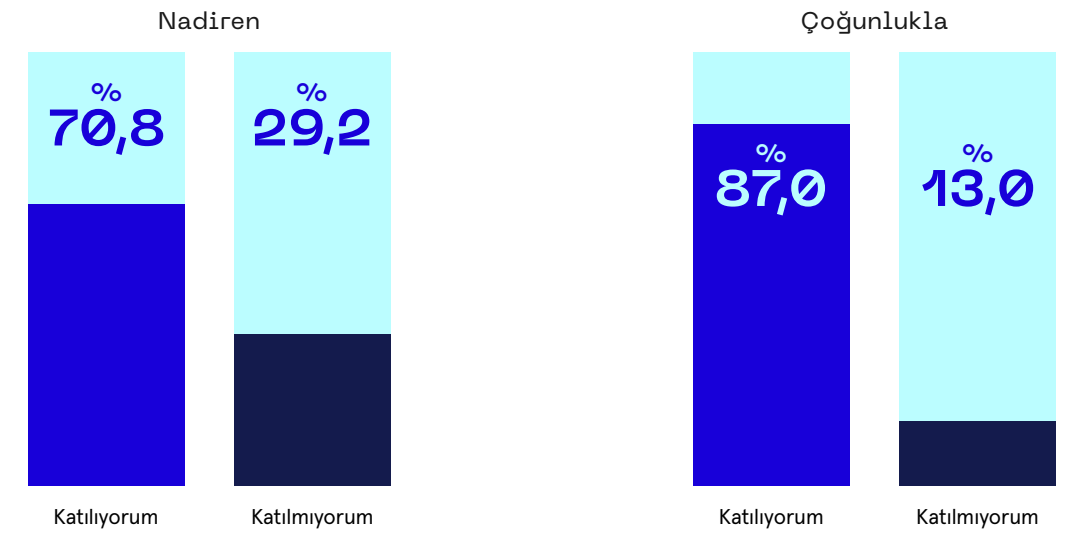

Siyasi Gündemi Takip Etme Sıklığına Göre

Devletin ilgili kurumunun yalan haber yayyan haber kuruluşlarını cezalandırma yetkisi olmalı.

Siyasi Gündemi Takip Etme Sıklığına Göre

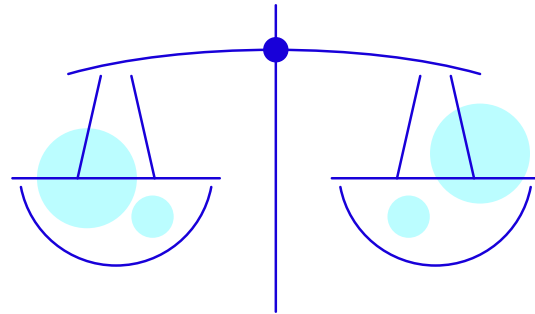
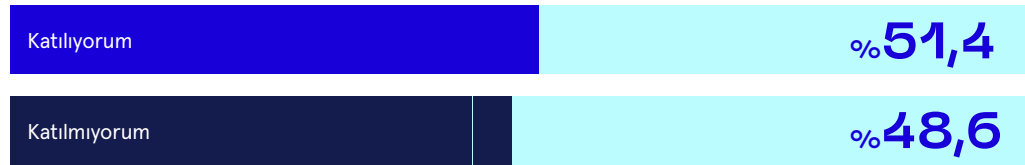

Cezalandırma Gerekçeleri

Devletin dezenformasyon karşısında cezalandırma yetkisi olması gerektiği görüşüne çoğunluğun katılmakta olduğunu görüyoruz. Peki bu görüşü besleyen gerekçeler neler?

Devletlerin halkı yanıltan bilgileri yayan vatandaşları veya haber kuruluşlarını cezalandırması uluslararası saygınlıklarını olumsuz etkiler.

Devletin halkı yanıltan bilgileri yayan vatandaşları veya gazetecileri cezalandırması özellikle toplumun savunmasız kesimlerini korumaktadır.

Devletin cezalandırma yetkisini uluslararası saygınlık açısından olumlu veya olumsuz değerlendiren kişiler arasında belirgin bir fark görülüyor. Çoğunluk, toplumun savunmasız kesimlerini korumak için cezalandırma yetkisini gerekli buluyor.

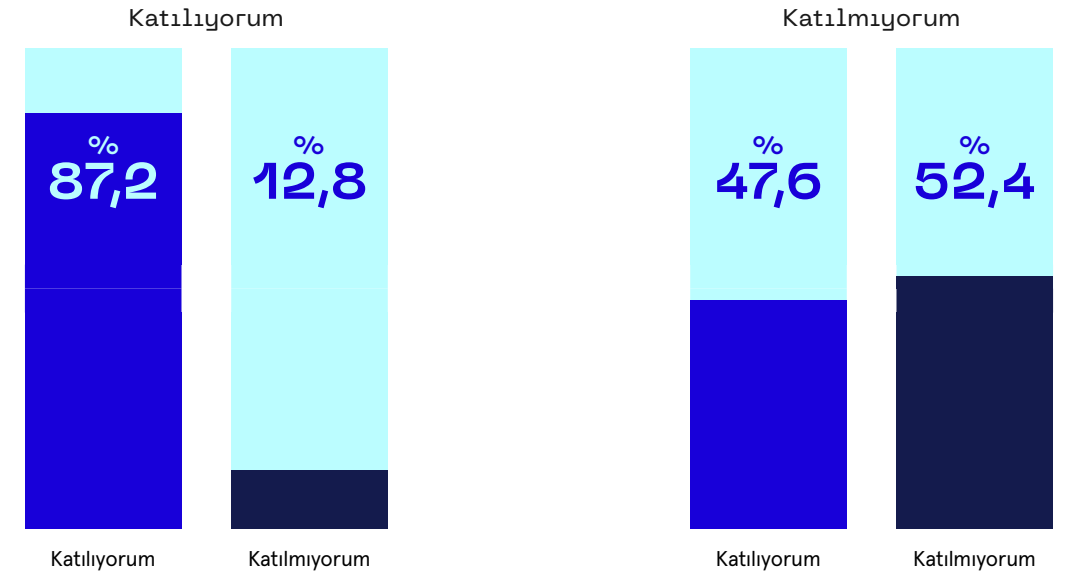
Gençlerin, dezenformasyonu özellikle toplumun medya okuryazarlığı olmayan kesimleri açısından

daha tehlikeli bulduğu ve dezenformasyon konusunda devleti düzenleyici ve koruyucu bir mekanizma olarak görmek istediği söylenebilir.

Gözlemler de bu çıkarımı destekliyor. Devletin cezalandırma yetkisinin savunmasız kesimi koruduğuna inanan kişiler, cezalandırma yetkisinin olmasını daha olumlu buluyor.

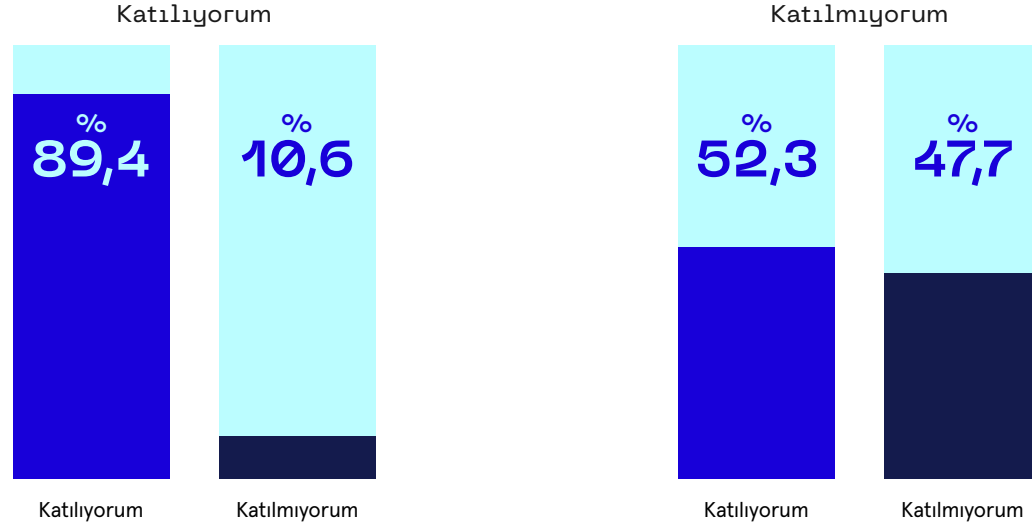
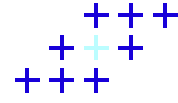
Devletin ilgili kurumunun yalan haber yayan vatandaşları cezalandırma yetkisi olmalı.

Cezalandırma savunmasız kesimleri korumaktadır.

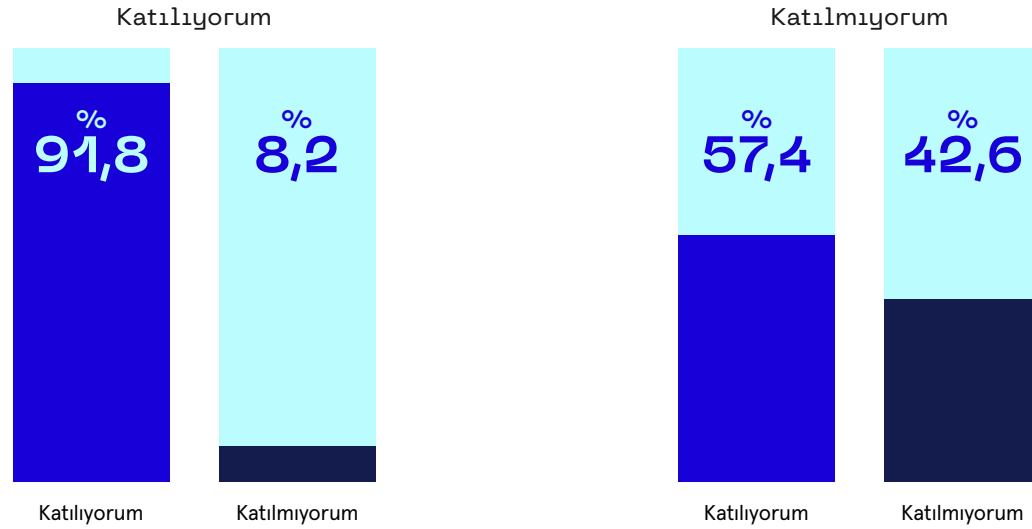
Devletin ilgili kurumunun yalan haber yayılan sosyal medya platformlarını cezalandırma yetkisi olmalı.

Cezalandırma savunmasız kesimleri korumaktadır.

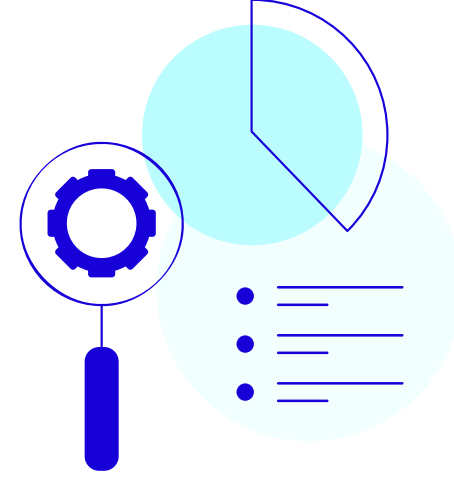

Devletin ilgili kurumunun yalan haber yayan haber kuruluşlarını platformlarını cezalandırma yetkisi olmalı.

Cezalandırma savunmasız kesimleri korumaktadır.

Dezenformasyona Karşı Doğrulama

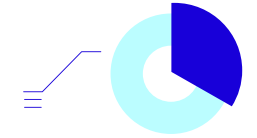

Dezenformasyonla mücadelede, devlet eliyle uygulanacak cezai yaptırımlar gibi sistematik çözümlerin yanı sıra, bireysel deneyim ve çözümler de önem taşımaktadır. Peki, bunlar neler olabilir?

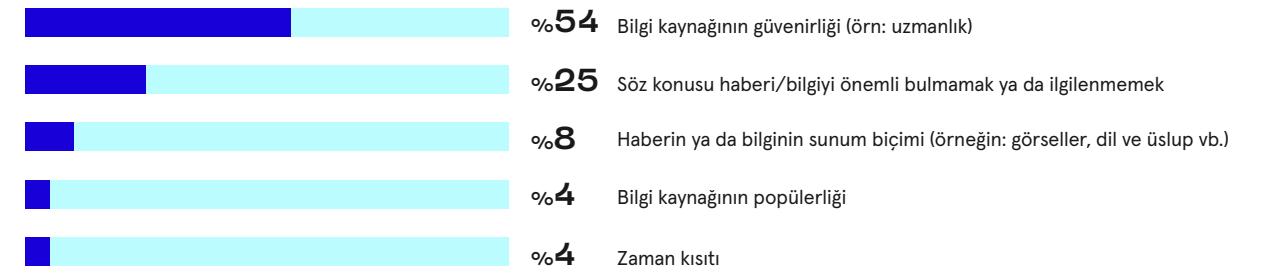
Bu bölümde, ankete verilen yanıtlar doğrultusunda; kişilerin **bilginin doğruluğunu bireysel olarak değerlendirmesi, teyit etmesi ve yanlış bilgi yayılımının önüne geçmesi** gibi davranışların öne çıktığı görülmektedir.

Karşılaşılan Bilgiyi Doğrulama

Gençler, birçok kaynaktan yeni bilgi ve habere maruz kalsa da karşılaştıkları her bilgiyi doğrulamıyor. Bunun önüne hangi nedenlerin geçtiğini incelediğimizde:

Bilginin Doğrulama Davranışının Önüne Geçen Faktörler

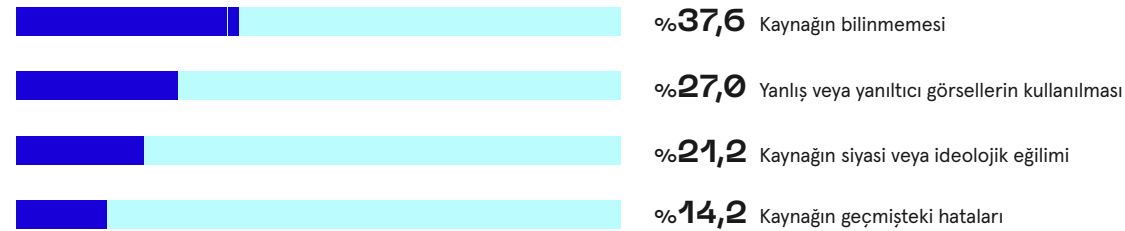
Bireyleri, karşılaştıkları bilgiyi doğrulamaktan alıkoyan en önemli faktörün bilgi kaynağına duyulan güven olduğu görülüyor. Bir kaynağa güvenildiği takdirde karşılaşılan bilgiyi doğrulama ihtiyacının ortadan kalktığı düşünülebilir.

Zaman kısıtı veya bilgi kaynağının popülerliği ise önemli faktörler olarak öne çıkmıyor. Kaynağa duyulan güvenin popülerlikten önemli bir faktör olarak görülmesi ortada bilinçli bir değerlendirme sürecinin olduğunu göstermekte ve olumlu bir resim çizmektedir.

Kaynağa duyulan güveni, söz konusu bilgiyi önemsememek/ilgilenmemek ve bilginin sunulmuş şekli takip etmektedir. Bu gözlem, haberlerin doğru şekilde sunulmasının güvenilirlik açısından önemini gösteriyor.

Bir önceki sayfada bahsedilen gençlerin doğrulama davranışını etkileyen en önemli faktör olan bilgi kaynaklarının rolünü daha iyi anlamak için bir bilginin doğruluğuna duyulan güveni en olumsuz etkileyen faktörleri detaylı inceleyelim.

Bilginin Doğruluğuna Güveni Olumsuz Etkileyen Faktörler

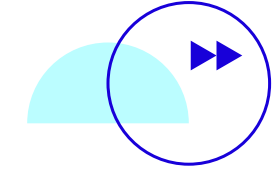
Bilgi kaynağının bilinmemesi en etkili sebep olarak öne çıkıyor, bunu yanlış veya yanıltıcı görsel kullanımı takip ediyor. Bu bulgular bize, haber paylaşırken şeffaf ve anlaşılır paylaşımlar yapmanın önemini gösteriyor.

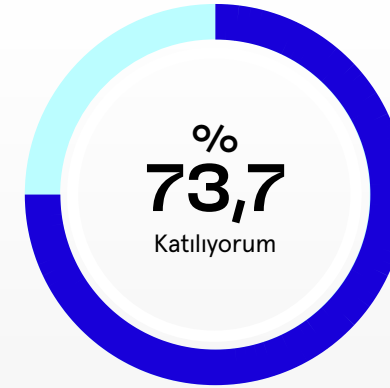
Doğrulama Davranışında Bağlamsal Faktörler

İçeriklerin doğru şekilde değerlendirilmemesi, dezenformasyonu artıran önemli faktörlerden biri. Peki bununla neyi kast ediyoruz? Özellikle sosyal medyada hızla yayılan yanıltıcı başlıkların dezenformasyonu beslediği biliniyor. Bunun önüne geçmek için alınabilecek önlemlerin başında edinilen bilginin kaynağına giderek doğrulama yapmak gelmekte.

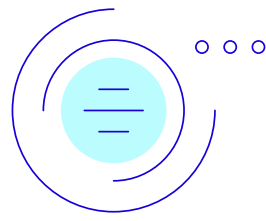
Gençlere bilgi kaynaklarına ulaşarak doğrulama yapıp yapmadıkları sorduğumuzda çoğunluk yaptığını belirtiyor. Bunun gerçek davranış eğilimi mi yoksa doğru olanı söyleme eğilimi mi olduğu ise tartışılabilir.

Sosyal medyada gördüğüm kısa haber içeriklerinin kaynağına giderek tüm yazıyı okurum/içeriği izlerim.

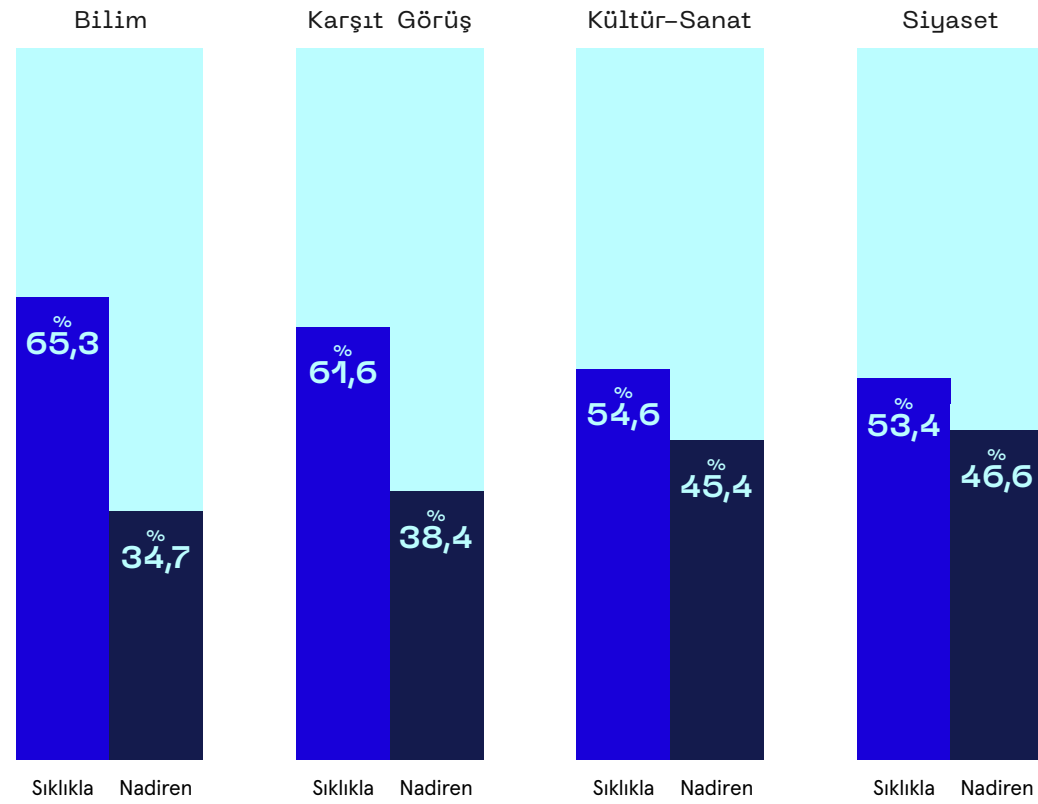

Katılımcılar çoğunlukla, sosyal medya içeriklerinin kaynağına gidip okuduğunu belirtiyor. Ancak, bu tür davranışların bağlama göre değişebileceği göz önünde bulundurulmalıdır. Bu farkları tespit etmek adına, siyaset (örn. güncel politik haberler), bilim (örn. yeni bir tedavi yöntemi), kültür-sanat (örn. ünlü bir yönetmenin yeni filmi) ve kendi görüşüne uymayan bilgiler söz konusu olduğunda davranışlar arasındaki farklar sorgulanmıştır.

Farklı Bilgi Türlerinde Teyit Etme Sıklığı

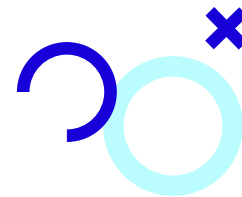
Bilgi Türü

Gençlerin karşılaştıkları bilgileri doğrulama sıklıkları karşılaştırıldığında genel olarak olumlu bir tablo göze çarpsa da bağlamsal farklılıklar görülüyor. Gençler; kültür-sanat, bilim ve karşıt görüş söz konusu olduğunda siyasete göre daha sık doğrulama yaptığını belirtiyor. Siyaset konusunda bireylerin güvendiği ve kendine yakın bulunduğu kaynakları takip etmesi daha nadir doğrulamanın nedeni olabilir. En yüksek doğrulanma oranına sahip olan bilim alanındaki bilgiler daha kritik

sonuçlar doğrulayabileceğinden ve objektif sonuçlara ulaşmak mümkün olduğundan bu alandaki bilgiler daha yüksek oranda doğrulanıyor olabilir.

Son olarak, kişilerin kendi görüş veya inançlarına uymayan konularda daha sık doğrulama yaptığını görülmektedir. Bu durum, kaynaklara duyulan güven ve ideolojik unsurlarla ilişkilendirilebilir.

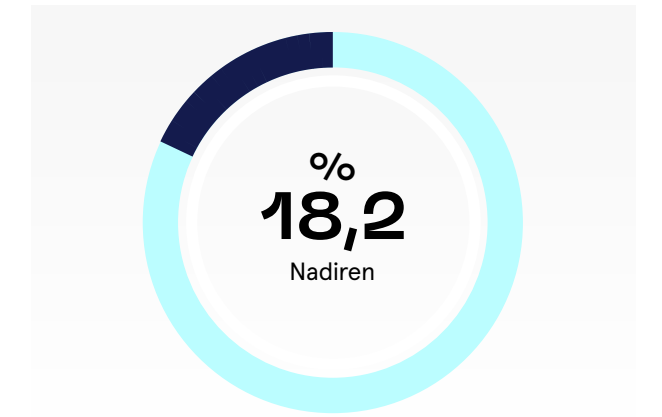
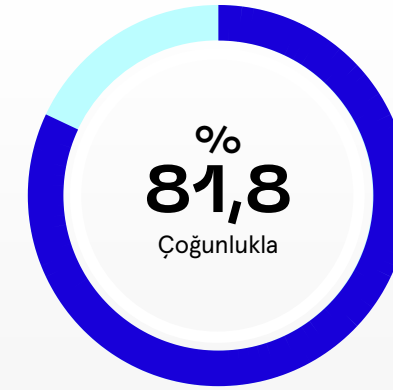
Paylaşımları Doğrulama

Dezenformasyonu engelleme sürecinde, ulaşılan içeriklerin doğrulanmasının yanında paylaşılan bilgilere de aynı hassasiyetin gösterilmesi büyük önem taşıyor.

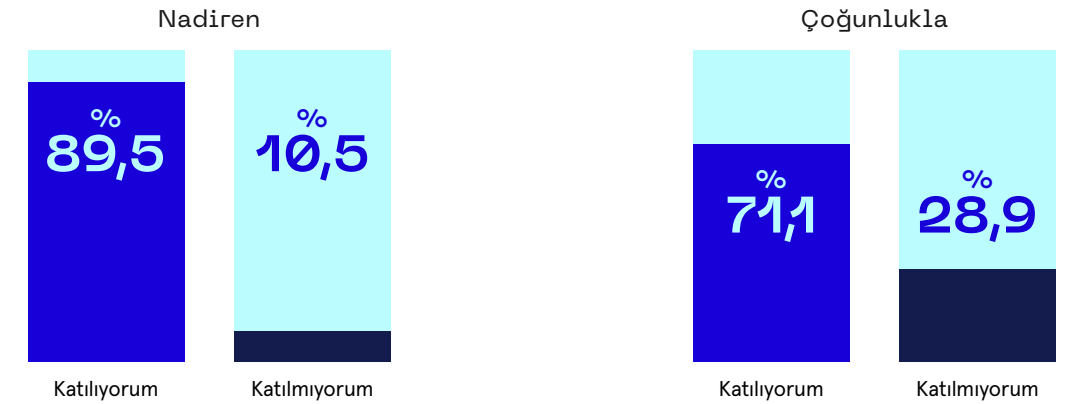
Gençlerin çoğu, bir içeriği paylaşmadan önce kaynağına giderek bilgiyi doğruladıklarını belirtmiştir. Bu oran siyasi gündemi takip eden gençler arasında daha fazladır.

Bir içeriği paylaşmadan önce onun kaynağına giderek tüm yazıyı okurum/içeriği izlerim.

Bir içeriği paylaşmadan önce onun kaynağına giderek tüm yazıyı okurum/içeriği izlerim.

Siyasi Gündemi Takip Etme Sıklığına Göre

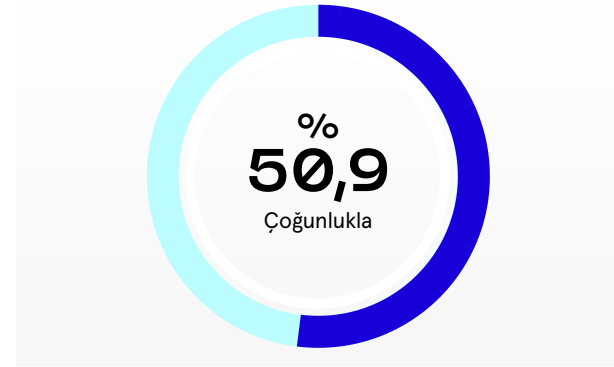
Paylaşımları Doğulamada Bireysel ve Toplumsal Değerlendirmeler

Bir önceki sayfada bahsedilen, gençlerin büyük kısmı, içerik paylaşmadan önce çoğunlukla kaynağına gidip teyit ettiğini belirtmiştir. Söz konusu toplumun geneli olduğunda ise bu oran düşüyor.

Gençlerin, doğru paylaşım yapma konusunda kendilerini topluma kıyasla daha bilinçli

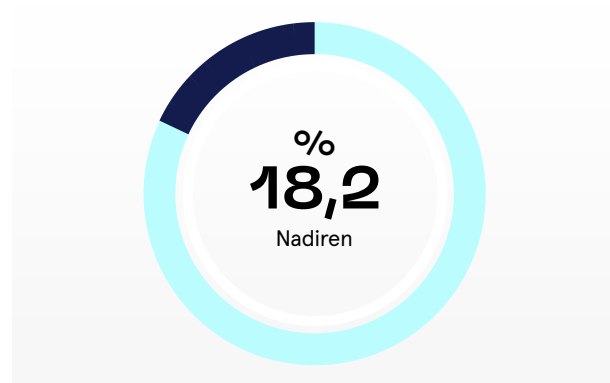
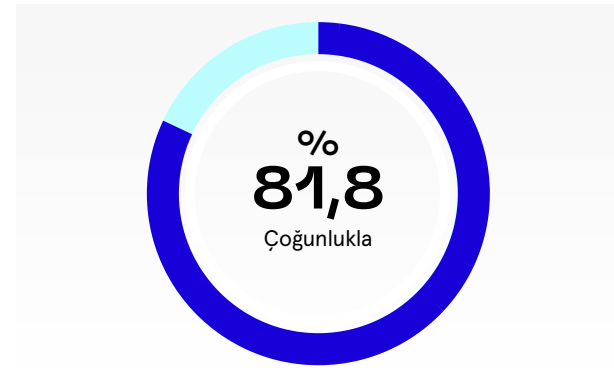
Bir içeriği paylaşmadan önce, insanlar onun kaynağına giderek tüm yazıyı okur/içeriği izler.

değerlendirdiği düşünülebilir. Birey ve toplum değerlendirmeleri arasındaki tutarlılığa bakıldığında özellikle bireysel olarak kendini olumsuz değerlendiren kişilerin toplumu da yüksek oranda olumsuz değerlendirdiği görülüyor.

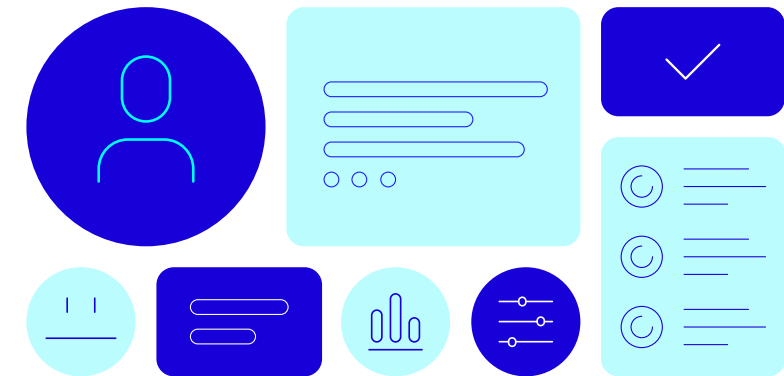
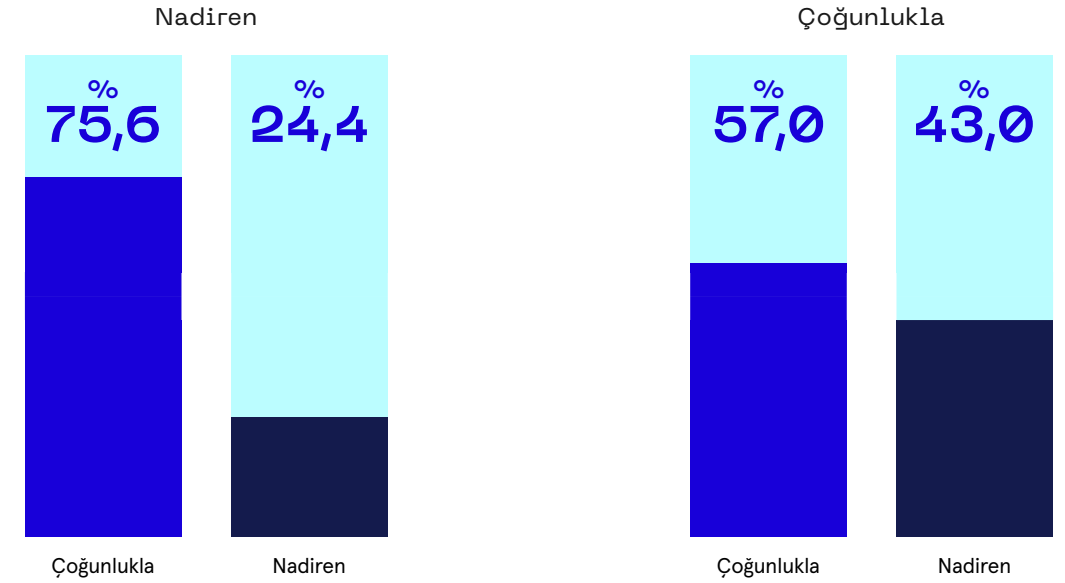

Bir içeriği paylaşmadan önce onun kaynağına giderek tüm yazıyı okurum/içeriği izlerim.

Bir içeriği paylaşmadan önce, 'insanlar' onun kaynağına giderek tüm yazıyı okur/içeriği izler.

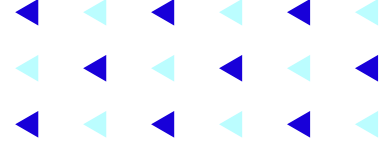
Bir içeriği paylaşmadan önce onun kaynağına giderek tüm yazıyı okurum/içeriği izlerim.

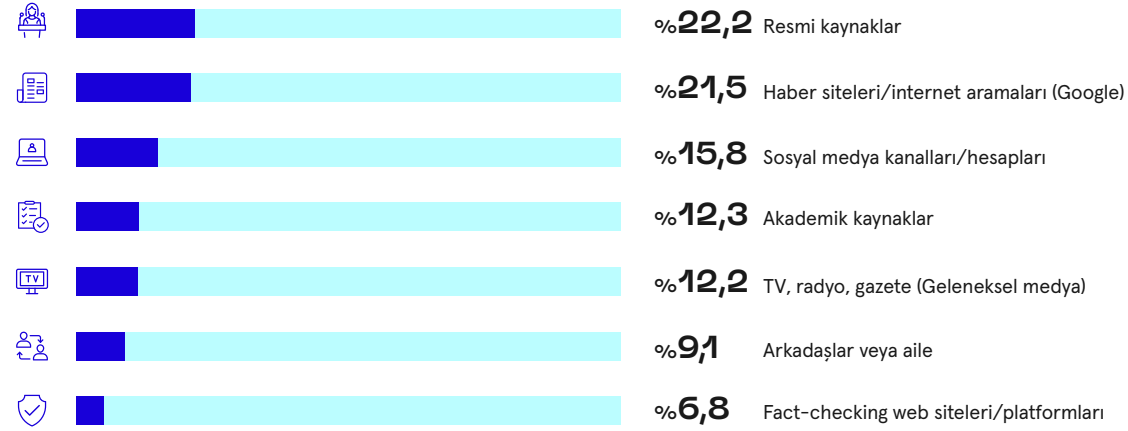
Bilgiyi Doğrulama Yöntemleri

Karşılaşılan bilgilerin ve haberlerinin içeriklerinin okunması ve ayrıntılı şekilde incelenmesi dezenformasyonu önlemek açısından önemli bir yöntem olmakla beraber, bir adım ötesine geçerek farklı kaynaklardan bu bilgileri doğrulamak daha etkili çözümler sunmaktadır. Bu davranışı daha ayrıntılı inceleyelim.

Bilgileri Doğrulamak İçin Seçilen Yöntemler

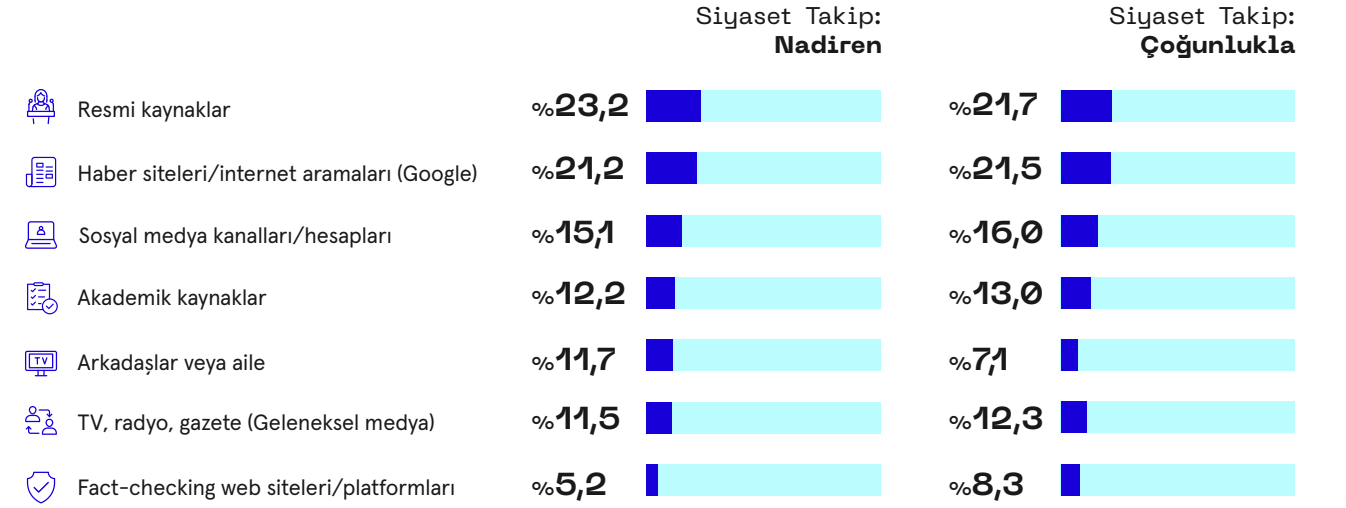
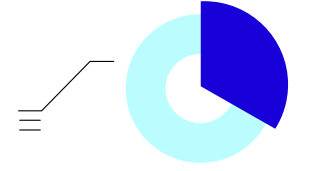

Bekleneceği üzere resmi kaynaklar ve haber kaynakları en çok seçilen kaynaklar arasında yer alıyor. Akademik kaynakların daha az ve sosyal medya içerikleriyle benzer sıklıkta seçilmiş olması insanların akademik kaynaklara ulaşma konusunda bilinçsiz olduğu veya bu kaynakların herkes için erişilebilir olmadığı anlamlarına gelebilir.

İlginç bir bulgu, teyit platformları en düşük sıklıkla seçilen kaynak olmasıdır. Bu durum,

teyit platformlarının amaçlarına ulaşma konusunda büyük bir soru işareti doğuruyor. Akademik kaynaklar için olduğu gibi bu platformlar söz konusu olduğunda da sorunun çift taraflı olduğu ve hem bilinç hem ulaşılabilirlik konusunda sorun yaşandığı düşünülebilir. Bunu destekler nitelikte, siyaset takip etme sıklığı yüksek kişilerde sosyal çevreyi seçme oranı azalıp teyit platformlarını kullanma oranının arttığı görülmektedir.

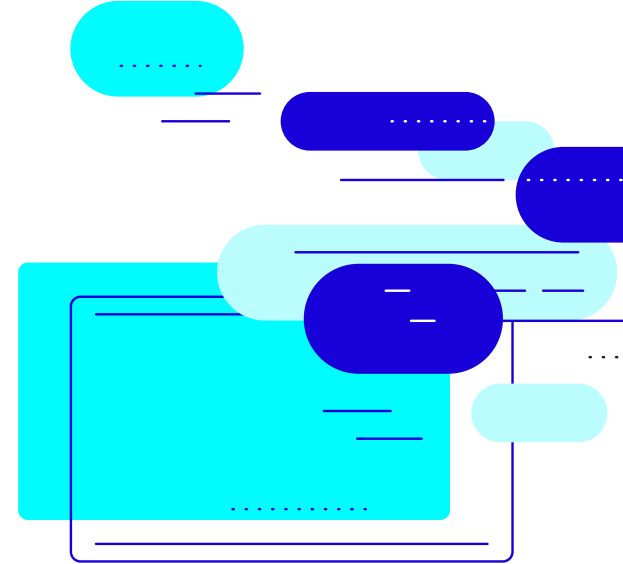
Bilgileri Doğrulamak İçin Seçilen Yöntemler

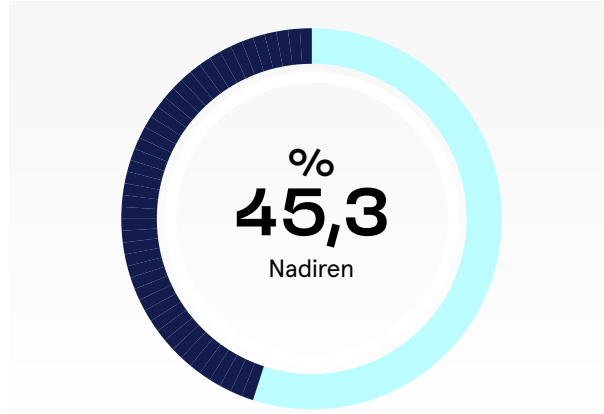
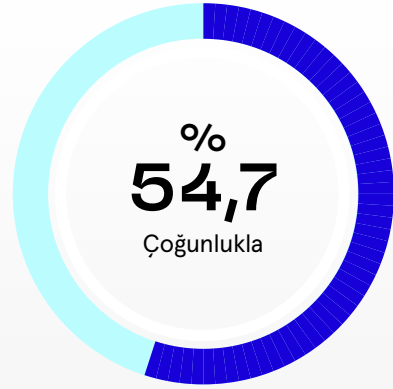
Bir doğrulama yöntemi olarak doğrulama/teyit platformlarının tercihini etkileyebileceği için gençlerin bu platformların tarafsızlığına duyduğu güven değerlendirilmiştir. Teyit platformlarının tarafsız olduğunu düşünen kişilerin az bir farkla da olsa daha yüksek oranda olduğu görülmüştür. Bu da tercih edilmeme sebeplerinin güven probleminden kaynaklanma ihtimalini düşürmektedir.

Bunu destekler nitelikte, teyit kaynaklarının tarafsızlığına güvenen kişiler ile güvenmeyenler arasında teyit platformu kullanma oranlarının farklılaşmaması, teyit platformlarının etkinliğine dair soru işareti oluşturmaktadır.

Bu tarz platformların, kendilerini ve amaçlarını daha bilinir hale getirmek ve toplumdaki farkındalığı artırmak için stratejiler geliştirmesi gerekebilir.

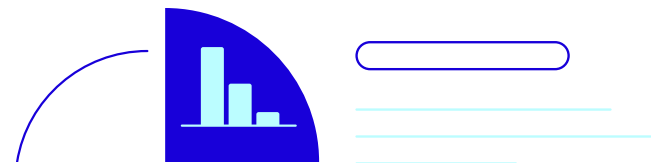

Doğrulama platformlarının tarafsız olduğunu düşünüyorum.

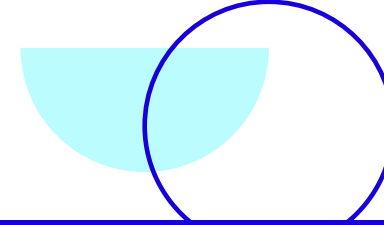
Teşit Kaynakları

	Doğrulama platformlarının tarafsız olduğunu düşünüyorum	Doğrulama platformlarının tarafsız olmadığını düşünüyorum
Haber siteleri/internet aramaları (Google)	%20,1	%22,6
Resmi Kaynaklar	%20,5	%21,6
Sosyal medya kanalları/hesapları	%15,8	%15,2
Akademik kaynaklar	%12,6	%13,0
TV, radyo, gazete (Geleneksel medya)	%12,8	%11,5
Arkadaşlar veya aile	%9,4	%8,5
Fact-checking web siteleri/platformları	%8,8	%7,5

Dezenformasyonun Parçası Olma

Dezenformasyon süreçlerini daha bireysel bir seviyede anlamak için kişilerin dezenformasyon sürecinin parçası haline gelip yanlış ya da yanıltıcı bilgi/haber yaydıklarındaki düşünce ve davranışlarını inceleyelim.

Bireysel Dezenformasyon Davranışları

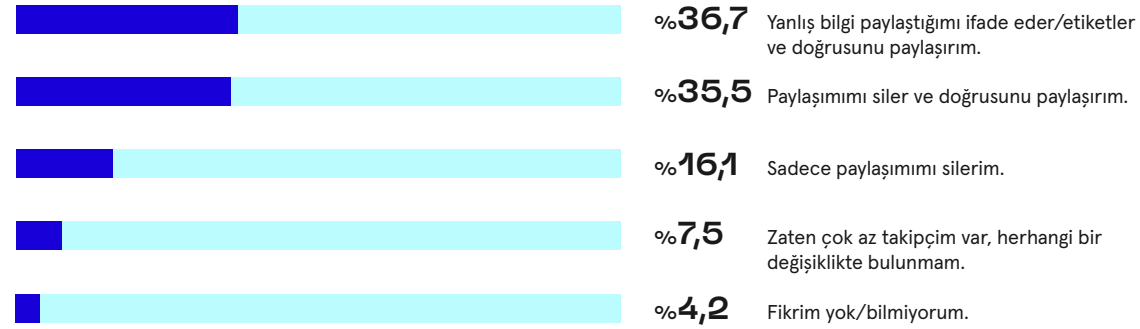
Daha önce yanlış paylaşım yaptığını düşünmeyen kişilere, fark etmeden yapmış olma olasılıkları sorulmuştur. Gençler, daha önce yanlış paylaşım yaptığını fark etmemiş olsalar bile bunun yüksek bir olasılık olduğunu düşünüyor.

Daha önce istemeden veya farkında olmadan da olsa yanlış bir haber paylaşmış olabileceğinizi düşünüyor musunuz?

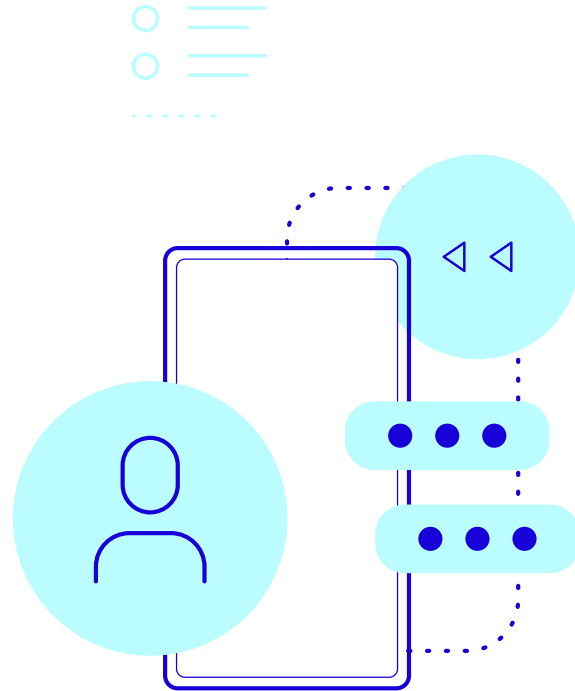
Yanlış paylaşım yaptıktan sonra nasıl bir yöntem izlendiği de bunu fark etmek kadar önem taşımakta. Katılımcılara bu durumda nasıl bir yol izledikleri sorulmuştur.

Yanlış Paylaşımdan Sonra Yapılan Davranışlar

Gençler çoğunlukla “yanlış paylaşım yaptığını ifade ederek” veya “sadece doğrusunu paylaşarak” dezenformasyonu onarmayı tercih ettiklerini belirtiyor.

Bu soruda katılımcılardan önceki deneyimlerini düşünmeleri istense de iyi görünecek cevabı seçme eğilimi olabileceği göz önünde bulundurulmalıdır. Bu durumda dahi doğru davranışların daha sık seçilmesi bilgi düzeyinde olumlu davranışların benimsendiğini göstererek olumlu bir tablo çiziyor.

Dezenformasyona Karşı Bireysel Tepkiler

Kişilerin kendi davranışları gibi çevrelerinde dezenformasyona sebep olacak davranışlar gördüğünde benimsedikleri tutumlar da toplumda bilinç yaratmak açısından önem taşır.

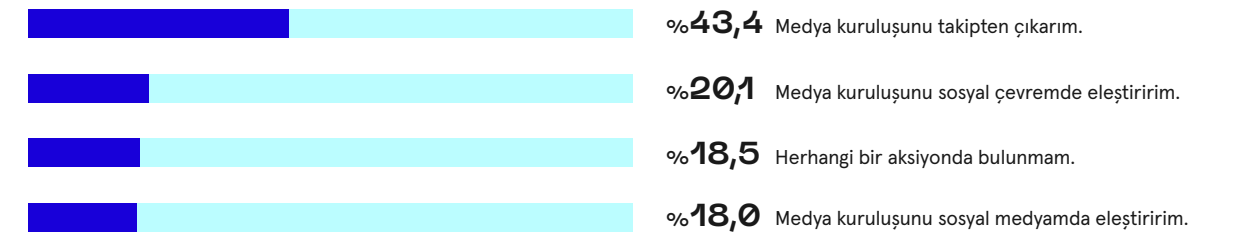
Bu davranışlar incelendiğinde çoğunluk, arkadaşları veya ailesi tarafından paylaşılan bir yalan haber gördüğünde onları düzeltmeye çalıştığını belirtiyor.

Arkadaşlarım veya ailem tarafından paylaşılan bir yalan haber gördüğümde, onları düzeltmeye çalışırım.

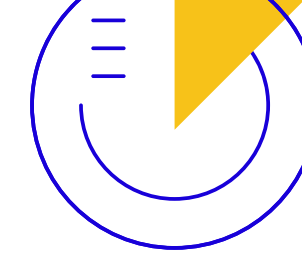

Medya kuruluşları söz konusu olduğunda ise bu kaynağı takip etmeyi bırakmak en sık seçilen davranış olmuştur.

Dezenformasyon yayan medya kuruluşuna tepkiler

Haber Kaynaklarına Güven

Bilgi kaynaklarının bilgi tüketim süreçlerine nasıl etki ettiğini daha iyi incelemek için ankete bir deney dahil edilmiştir. Bu deneyin amacı, yeni bir bilgi ile karşılaşan kişilerin bu bilginin doğruluğunu değerlendirirken bilgi kaynağından etkilenip etkilenmediğini belirlemektir.

Ankete katılan gençler, dört deney sorusundan yalnızca birini görmüştür. Her gruba aynı haber içeriği verilmiş yalnızca haber kaynağı gruplar arasında değiştirilmiştir. Ankete katılan kişilerden, karşılaştıkları bilginin doğruluğunu değerlendirmeleri istenmiştir.

Bölüm 2

Deney

▼ Dört gruptaki haber kaynakları şu şekilde değişmektedir:

Geleneksel Medya

"TV'de yayınlanan haber programlarına göre..."

Sosyal Medya

"Sosyal medyada yapılan bazı paylaşımlara göre..."

Uzman Araştırması

"Akademisyen Alper Yılmaz'ın araştırmalarına göre..."

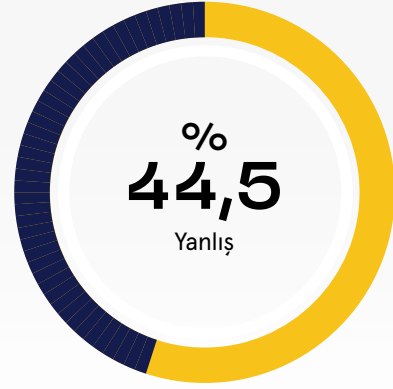
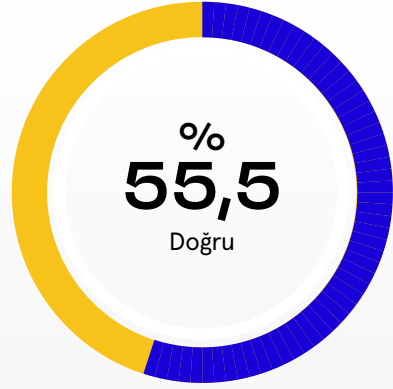
Teyit Platformu

"Doğruluk Payı (teyit platformu) tarafından yapılan bir açıklamaya göre..."

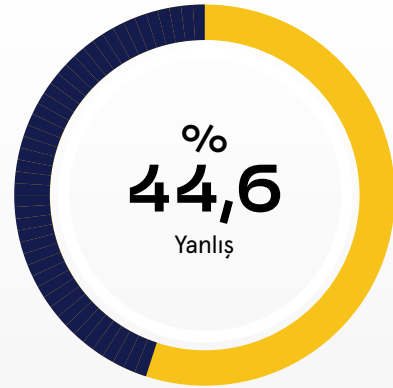
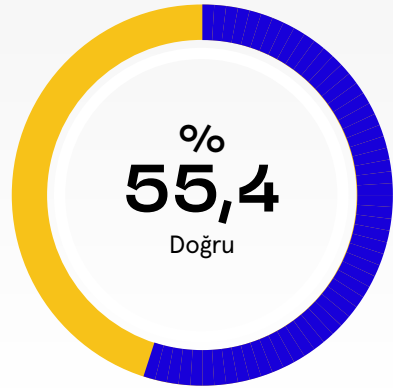
Her grup aynı haber içeriğini okumuştur: "...Türk hükümeti tarafından Suriyelilere maddi bir yardım sağlanmamaktadır. Suriyeli mültecilere mali destek sunan Kızılay kart programı, Türk devlet kaynakları tarafından değil, Avrupa Birliği ve diğer uluslararası kaynaklar tarafından finanse edilmektedir. Sizce bu bilgi doğru mu? Dört gruptaki gençlerin, verilen

bilginin doğruluğuna dair değerlendirmeleri arasındaki belirgin farklar görülmemiştir. Bu bulgu, farklı kaynakların bilgiyi değerlendirme süreçlerine etki etmediği şeklinde yorumlanabilir. Diğer taraftan, kadınların ve siyasi gündemi düzenli takip eden gençlerin bu bilgilere daha az güvendiği görülüyor.

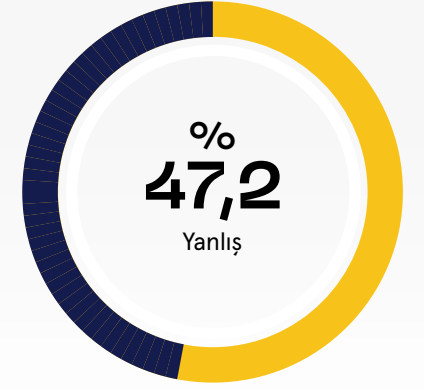
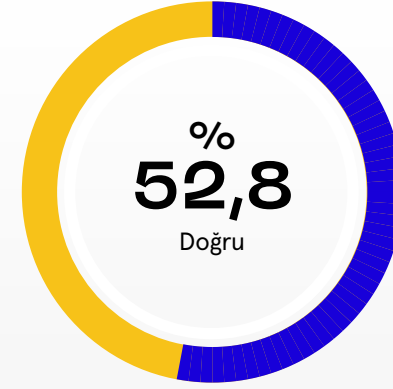
Kaynak: TV Haber Programı

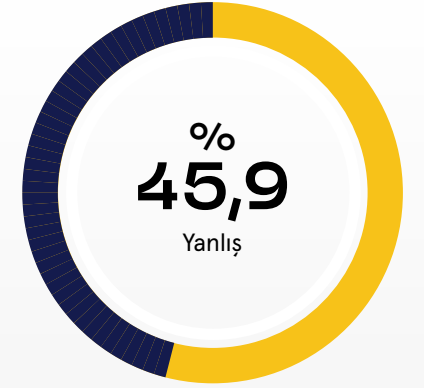
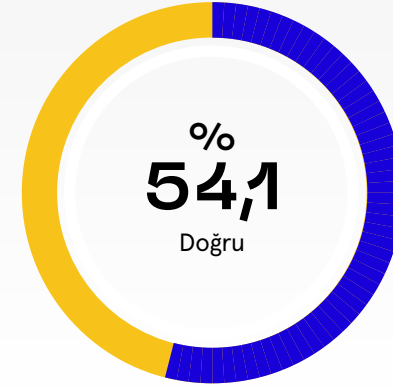
Kaynak: TV Haber Programı

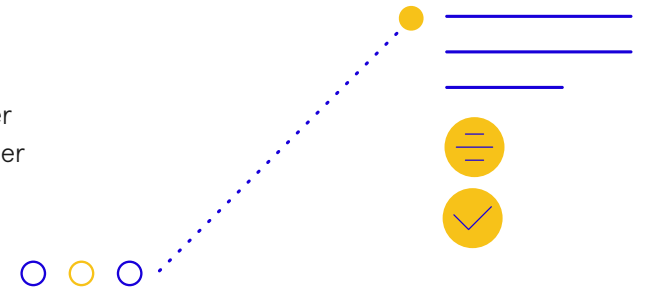
Kaynak: Uzman Araştırması

Kaynak: Teyit Platformu

Kendi içlerinde değerlendirildiğinde, siyaseti çoğunlukla takip ettiğini söyleyenler en az uzman araştırmalarına ve en çok TV haber programlarına güveniyor. Siyaseti nadiren takip ettiğini söyleyenler ise en çok uzman araştırmalarına, en az ise TV haber programlarına güveniyor.

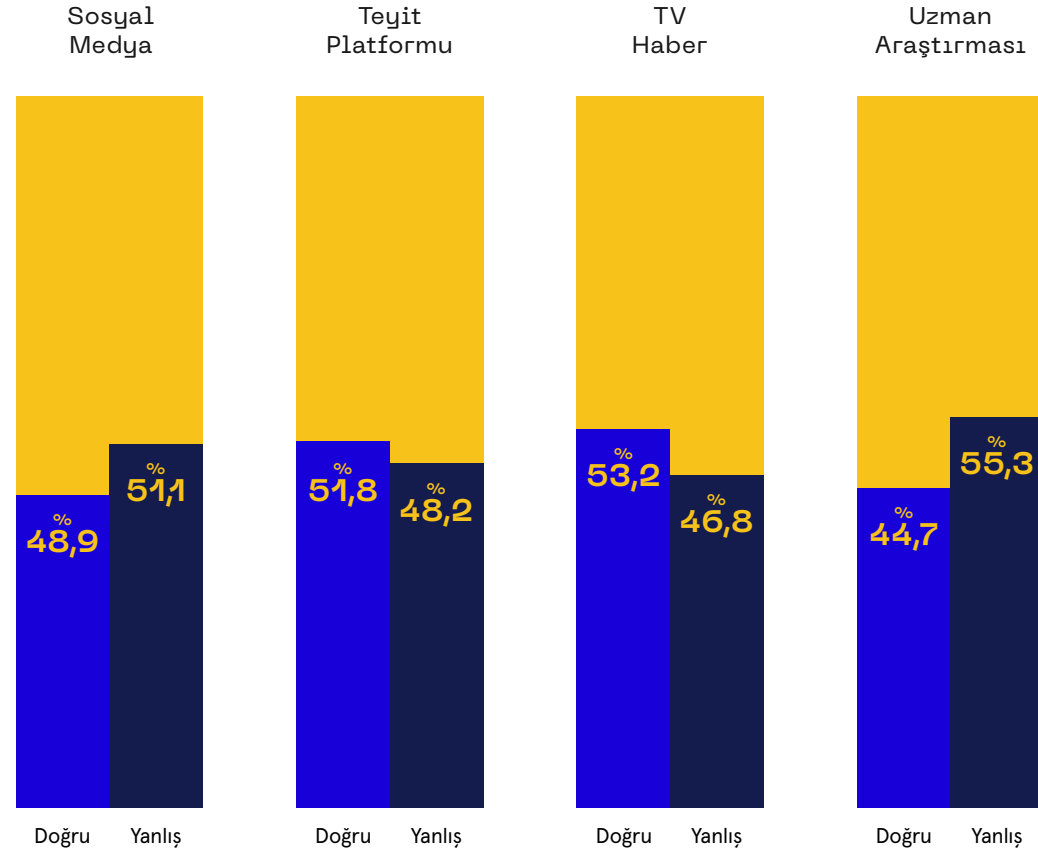

Farklı kaynaklara dayalı bilgi doğruluğu algısı

Siyasi içerik takibi düzeyine göre 'doğru' ve 'yanlış' değerlendirmeleri

Siyaset Takip: Çoğunlukla

Bilgi Kaynakları

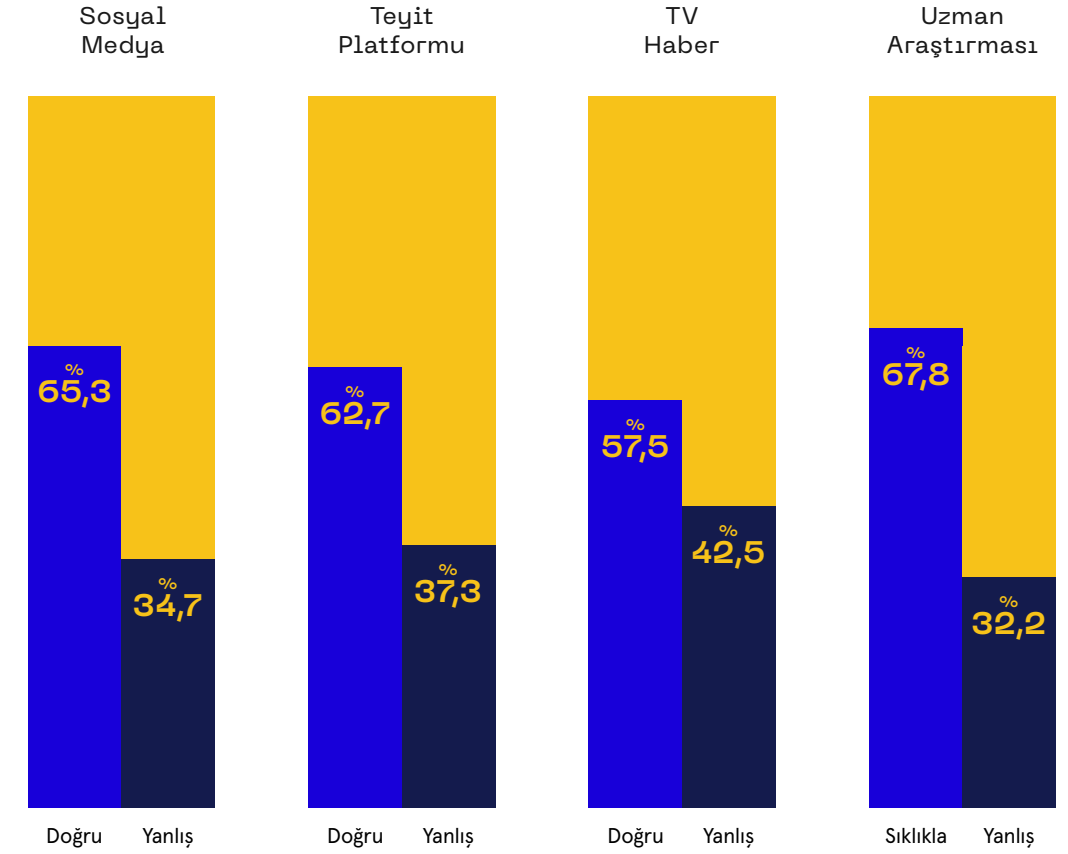

Farklı kaynaklara dayalı bilgi doğruluğu algısı

Siyasi içerik takibi düzeyine göre 'doğru' ve 'yanlış' değerlendirmeleri

Siyaset Takip: Nadiren

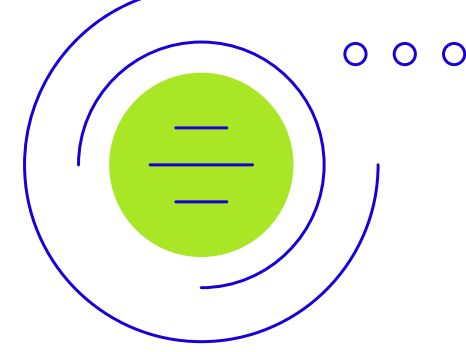
Bilgi Kaynakları

Siyasi gündemi düzenli olarak takip eden kişilerin en çok televizyonda yayınlanan haber programları ve teyit platformlarına güvendiği görülüyor. Daha önce bahsedildiği gibi, bu kişilerin güvendikleri ve düzenli olarak takip ettikleri kaynaklar olması bu sonuçları doğurmuş olabilir. Siyasi gündemi düzenli olarak takip etmeyen gençler arasında ise en çok uzman araştırmalarına sonra da sosyal medyaya güvenildiği görülmektedir.

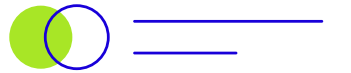
Bölüm 3

Sonuç ve Öneriler

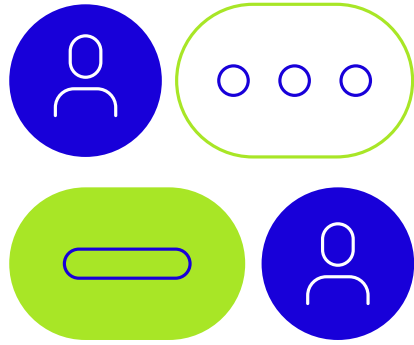

Bu araştırma ile gençlerin medya ile ilişkisini, dijital bilgi ekosisteminde nasıl konumlandığını ve dezenformasyonla nasıl başa çıktığını ortaya koyuyoruz. Elde ettiğimiz veriler, gençlerin bilgiye erişim konusunda aktif ama doğrulama araçları konusunda seçici olduğunu; sosyal medya üzerinden hem çeşitlilik hem de kutuplaşma deneyimi yaşadığını gösteriyor. Geleneksel medya etkisini kaybederken medyaya duyulan güvenin düşük, bilgi doğrulama alışkanlıklarının ise bağlama göre değişken olduğu görülüyor.

Bu çerçevede, farklı aktörlerin sorumluluk alabileceği öneriler sunuyoruz:

Gençler İçin

Kaynağa gitme alışkanlığı geliştirilmeli. Görülen her içerik paylaşılmadan önce sorgulanmalı, özellikle başlıklarla sınırlı kalınmamalı.

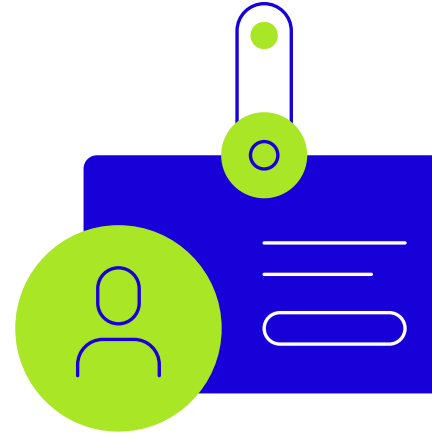
Teyit araçları henüz sık kullanılmamaktadır, bu araçların nasıl daha etkin hale geleceği ve güvenilirliği üzerine kamuoyunda çalışmalar yapılmalı.

Sosyal medya algoritmalarının görüş dünyamızı nasıl etkilediği üzerine farkındalık artırılmalı; farklı kaynaklardan içerik tüketilmeye çalışılmalı.

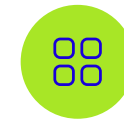
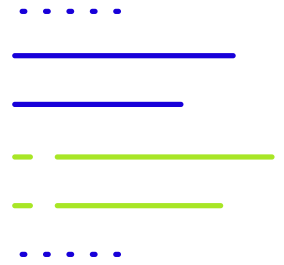
Politika Yapıcılar İçin

Medya okuryazarlığı eğitimi, müfredata güncellenmiş içeriklerle entegre edilmeli; sosyal medya doğrulama örnekleri derslere dahil edilmeli.

Genç temsilcilerin görüşleri, medya düzenlemelerinde ve dezenformasyonla mücadele politikalarında daha görünür hale gelmeli.

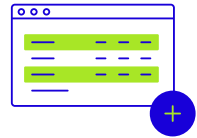

Düzenleyici mekanizmalar, ifade özgürlüğü ile denge içinde tasarlanmalı.

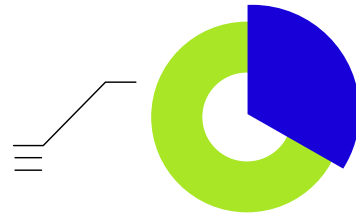

Haber Üreten ve Yayan Kurumlar İçin

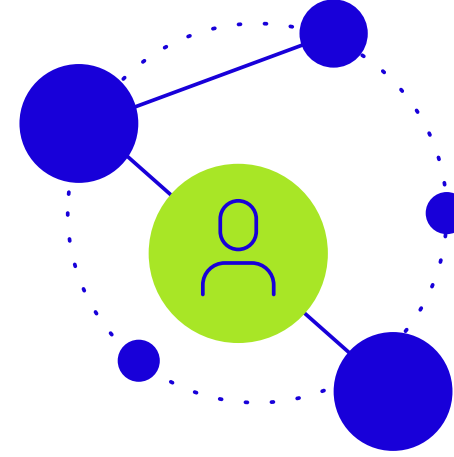
Şeffaflık ve kaynak belirtme, haber güvenilirliği açısından kritik bir rol oynamaktadır. Haber içerikleri açık kaynaklarla desteklenmeli.

Görsel manipülasyonlardan kaçınılmalı, infografiklerde veya haber sunumlarında kullanılan görsellerin bağlamı doğru aktarılmalı.

Eğitim Kurumları ve STK'lar İçin

Dijital medya eleştirisi gibi konulara dair dersler ve kamuya açık içerikler geliştirilerek toplum geneline yaygınlaştırılmalı.

Kampanyalar, gençleri teyit platformları ve farklı kontrol mekanizmaları ile tanıştırmalı; oyunlaştırılmış uygulamalar aracılığıyla doğrulama davranışını teşvik etmeli.

